EMPTOR ET LECTOR AVETO.

Auguſtini Niphi Sueſſani medici ac aſtrologi excellentiſſimi de diebus criticis ſeu decretoriis aureus liber ad Vicentium Quirinum patritium Venetuꝫ: nuper editus ⁊ maxima cū diligētia impreſſus.

Bernardi Georgii. P. V. Carmen ad emptorem.

Sydereos motus: morborum quiqꝫ medellas
Callere: exacta cognitione cupis
Niphi docta legas præſentia opuſcula adunguem.
Vtraqꝫ qui mira ſub breuitate docet.

Cum Priuilegio Atqꝫ Gratia
Excelſi dominij Veneti ne quis ad decennium opus
hoc. preter Alexandrum Calcēdonium.
Imprimere nec imprimi facere audeat.

UVA. BHSC. IyR_157_3

Viro rerum naturæ mũdiꝗ optimo interpreti Vicentio quirino patritio Veneto Auguſtinus Niphus Sueſſanus bene agere.

VAria apud priſcos præſtantiſſime quirine dedicationum genera adinuenta ſunt. alii enim alieno nomine elucubrationes ſuas nuncupari uoluere / ut ſuæ laudis fructum ſentiant. Alii ut aliquantulum auctoritatis capiant. Alii ut primates ſuos adulatoriis comẽdationibus alliciant. Alii ut ſtudioſis ſuos erudiãt ſuaſionibus / Quemadmodum Cicero Marco filio de officiis / Ariſtotiles de moribus nicomaco libros dicarunt. Ego uero tibi nuper diſcipulo / nunc autem collegæ de criticis hoc eſt de decretoriis diebus gerulas has dedico: Tum quia præcepta mea curioſiſſime ſemper lectitare optaſti ipſa ſummopere ueneratus: Tum ut omnia mea quantacũꝗ / tibi communia ſint: Tum uel maxime ut cõtra oblatrãtes detractores defenſionis clauã aſſumas: Vale. Et auguſtinum nomini tuo deditiſſimum ut ſoles ama Suiſſe. M. D. IIII Idibus februarii.

Io. Antonii Cre. Carmen in laudem Auguſtini
Niphi Sueſſani. Ad lectorem.

Niphus in æthereas ſedes penetrauit & inde
Mortali docuit falſa quid aſtra ferant
Lector habes etiam / quod decretorius æquis
Iudicium miſeris indicet ipſe dies
Tempora noſtra uiro tali fœlicia nato
Cum patria fœlix extat uterꝗ parens

UVA. BHSC. IyR_157_3

Auguſtini Niphi Sueſſani de diebus criticis ad Vicentium Quirinum patritium. Prefatio.

Imperitiſſime gentes herbas/aliaqꝫ prompta in auxilium vulnerum morborumqꝫ coniectantes/dierum nullam differentiam fecerunt. verumtamen apud grecos aliquanto diligentius vetuſtiſſimus auctor Aeſculapius medicinã excolens/dierum idiotropias differentiaſqꝫ obſeruauit: quem deinde eiuſdem duo filij Podalirius videlicet ⁊ Machaon: ſecuti decretorios dies ceperũt balbutiri: poſt quos Pythagoras/Empedocles/Democritus/eiuſqꝫ (vtquidaꝫ aiunt) diſcipulus Hippocrates cous decretorios hoſce non tantum obſeruarunt: ſed locupletarunt ac auxerunt: adijciẽtes indiciarios. Poſt hos Diocles/Cariſtius/Praxagoras/Chryſippus/Herophilus/Eraſiſtratus decretorios ⁊ indiciarios proficientes/obſeruarunt ⁊ prouocatorios: quos noſtri intercidentes vocitant: hos ⁊ Hippocrates nouit etiam. tam ⁊ ſi fere omnes hos dies ſectẽtur: de eorum cauſis non partius eſt diſſenſus: Qui enim ex ipſa profeſſione ſe empericos appellauerunt: vt Serapion/Apollonius/Glaucias ⁊ aliquanto poſt Heraclides tarentinus: taliuꝫ diſcriminum in diebus nullam attulerunt cauſam: ſed ſola obſeruatione compertos fuiſſe: cum quibus ⁊ Aueroes: Rhaſes: Auicenna ⁊ Auẽçoarus ⁊ ſi rationales: conuenere: nullam harum cauſam offerentes/niſi obſeruationeꝫ. Aſclepiades võ Themiſon/Hippocrates/Archigenes ⁊ Galienus. rationales horum cauſas eniſi ſunt adſignare: Quas aſtronomi auſpicati ſunt/⁊ inter ceteros omnium mathematicorum princeps Claudius Ptolomeus. Videntes autem ſcriptorum diſcrimina ac diſſenſiones: viam mediam ſequimur. ante enim nos nemo mixtum de hijs prodijt. Nam de his aſtronomi rationibus celeſtibus tantũ tradidere. Medici võ medicis obſeruationibus. Nos autẽ obſeruationes a medicis accipientes: rationes ab aſtronomis perquiſiuimus. hinc opus miſtuꝫ facimus vt vtrũqꝫ ſecte indulgeamus. diuiſimus võ librum in quattuor. Primus quidem de diebus decretorijs inſcribitur. Secundus de decretoriorum cauſis. Tertius de pronoſticis per decretorios dies. Quartus de medicamentorum electione. vt võ facilius memorie commẽdetur. opus more mathematico per enunciata libros ſarciemus.

Aeſculapius. Podalirius. Machaõ. Pythago. Empedo. Democri. Hippo. Diocles. Praxa. Chriſip. Heraphi. Eroſiſtra. Serapi. Apolloni. Glaucias. Heracli. Aueroes. Rhaſes. Auicenna. Auẽçoa. Aſclepia. Themiſon. Hippo. Archigẽs. Galie. Ptolome⁹.

Qui dies nullos obſeruarunt. E quibus pmo dierũ obſuatio. Secunda obſuatio criticos appellans. Unde idiciarij. Unde prouocatorij. Libri difficultas. Emperici. quid de criticis. Nulla dierum cauſa. Cauſe criticorum. Inten. nr̃a. Diuiſio libri. Forma libri.

Auguſtini niphi de diebus decretorijs primus liber incipit.

Enunciatum primum.

Decretum eſt morborum finis mediante pugna inter virtutem regitiuam: ⁊ humorem ad latus ſalutis vel exitij contingens.

Criſis nomen eſt grecum: quod deſcendit a verbo crino grece/latine decerno/vel ſepero: a quo etiam verbo critici dies dicti ſunt: latine decretorij: aut diſcretiui. Nam in omni duello tria ſunt: bellantes/iudex/⁊ tempus: quo bellantes a pugna ſeperantur. Eſt autem morbus ſiue egrotatio vt duellũ quodam: in quo virtus regitiua corporis noſtri (ſiue ſit anima/ſiue calor naturalis/ſiue quod vis aliud) contra humorem certat. tempus vero/quo pugna hec ceſſat ad latus ſalutis vel exitij: criticus hoc eſt decretorius dies nũcupat. Iudex võ generalis eſt omniuꝫ auctor Deus. huic ſubminiſter/eſt medicus.

Criſis. Dies critici dcretorij. Cõparatio. Critic⁹ qs.

Enunciatum ſecundum.

Leſiones humanorum corporum duae ſunt: altera quidẽ dicta egritudo ſiue morbus. altera vero vicium.

Leſio humani corporis ea eſt: qua corpus ipſum in operatione ſua naturali/vitali: vel animali exercenda leditur. Hec autem triplex/vna quidem connaturalis hoc eſt que a genitura e celeſti conſtitutione contrahitur/vt clauditium/cecitas ⁊ cetera id genus. Hec chaldaice/acema latine (auctore materno) viciũ nuncupatur. Alia vero non connaturalis/ſed ſua diuturnitate habitus appellatur vti podagra: ethica/Tabes/cancer ⁊ conuulſio. in his quidem nulla expetenda eſt criſis. in prima quideꝫ propter connaturalitatem: in ſecunda vero ob diuturnitatem. Vtriſqꝫ nãqꝫ in his pugna ablata eſt. Tertia autem preter has/quoniam ex humore extero

Matern⁹

Leſio qd. leſio quot. In quib⁹ criſis.

UVA. BHSC. IyR_157_3

ac hoſtili pernicioſoqꝫ fit:morbus/ſiue egrotatio vocatur. In hac criſis indicium ⁊ prouocatio obſeruande ſunt: quem virtus ipſa aduerſus humorem hoſtilem ⁊ conetur ⁊ pugnet: cuius duelli finis criſis hoc eſt decretum a medicis nuncupatur.

Criſis

Enunciatum tertium.

Morbus quadruplex temperatione videlicet vnitate:⁊ numero: ⁊ ex his oĩbus greci craſes noſtri tẽperamenta:tẽperationeſqꝫ vocãt.

Craſis
Complexionis abuſus
Mixtura
Cõplexio

Tullius maternus vbiqꝫ mixturas appellat. Recentiores philoſophi cõplexiones: quod verbũ quo modo in hũc ſenſum receptũ ſit ignoro. eſt enim apud medicos inter mixturas ⁊ complexiones diſcrimen non paruum: quod etiam ⁊ greca nomina indicant: nã grece mixtura eſt. mixis: complexio vͦ craſis. eſt nãqꝫ mixtura e formis ipſis elementorum contingens. complexio vͦ e qualitatibus formarum. Ubi igitur a rubra bile peccat temperatio: morbus fit colericus. Ubi vͦ ab atra bile: morbus eſt malancholicus. Ubi a ſanguine: ſanguineus: vbi a pituita pituitoſus efficitur morbus. ⁊ ita in ceteris id genus dicendum. Eſt preterea in animali ſecunda valitudo ex membrorum colligatione: huic aduerſa valitudo eſt ſoluta colligatio vti vulnera vlcera plage/ ⁊ id genus. preter has ad hec eſt ⁊ morbus numero/ vt ſextus digitus/ aut lapis in veſſica: gibboſitas/ ſtruma ⁊ id genus: ex his omnibus fiunt apoſtaſes: in quibus adeſt aduerſa temperatio/ ſoluta colligatio/ additio numeri.

Julius Maternus

Soluta cõtinuitas
Ubi oĩes he.

Enunciatum quartum.

Morborum in temperatione/ Alij ſunt humorales alij quales tm̃.

Quattuor humores

Humorales
Malis
Qualis

Humores (auctore Galieno) quattuor ſunt: ſanguis videlicet: rubra bilis/ hodie tamen in ore omnium eſt cholera: que apud Celſum eſt morbi genus. Atra bilis: que grece malancholia nuncupatur. Pituita: que phlegma vocatur grece etiam quotiens igitur noſtris in corporibus aliquis horum quattuor peccauerit qualitate/ ſeu quantitate/ morbus eſt humoralis/ vel (vt ceteri aiunt) materialis: vbi vero calor vel frigus tantum increuerit. non quidem humoris cauſa. Morbus qualis efficitur: quẽ immaterialẽ medici vocitant/ velut in diaria febre.

Galie.
Celſus

Enunciatum quintum.

Omnibus in morbis qui humoris cauſa ↄtingunt: rixa interuenit.

Aduerſantia in corpore nr̃o
Quibus morbis criſis

Duo ſunt que in corporibus noſtris ſibi inuicem aduerſantur: virtus videlicet corporum regitiua ſiue ſit anima/ ſiue calor/ ſiue anime vis ⁊ potentia: ⁊ humor nociuus. Illa corpus ipſum conſeruare portendit. Hic corpus dirimere pertentat: quo fit vt omnibus in morbis temperatione ⁊ humore contingentibus pugna ac rixa ſit: qua expleta criſis hoc eſt decretum ſpectetur: dixi temperatione: quoniam ipſis in morbis occaſione vnitatis/ criſes nõ viſuntur. nec in his: qui in numero contingunt. ⁊ ita morbis tantum ab humore ſeu materia emergenibus criſes ſeu decreta obſeruande ſunt: dieſqꝫ critici animaduertendi.

Enunciatum ſextum.

Morborum e materia contingentium: Alij acuti: Alij obtuſi: Alij longi: Alij breues: Alij conuerſiui.

Diuiſio morboruꝫ
Acutus breuis
Acuti obtuſi.

Greci in tria genera (auctore Celſo) diuiſere morbos vt in oxes hoc eſt acutos. In cronicos hoc eſt longos. Intropicos hoc eſt ex acutis in cronicos conuerſiuos. refert autem (teſte Galieno) acutus morbus a breui. breues quidem: qui cito vel tollunt hominem: vel ipſi cito finiuntur. his longi aduerſantur/ ſub quibus neqꝫ ſanitas in propinquo: neqꝫ exitium eſt. In quibus ſine intermiſſionibus acceſſiones ⁊ dolores graues vrgent: acuti dicunt͛. vbi lenti dolores/ lente ve febres ſunt: ⁊ ſpacia inter acceſſiones porrigunt͛ obtuſi ⁊ longi.

Celſus
Galie

UVA. BHSC. IyR_157_3

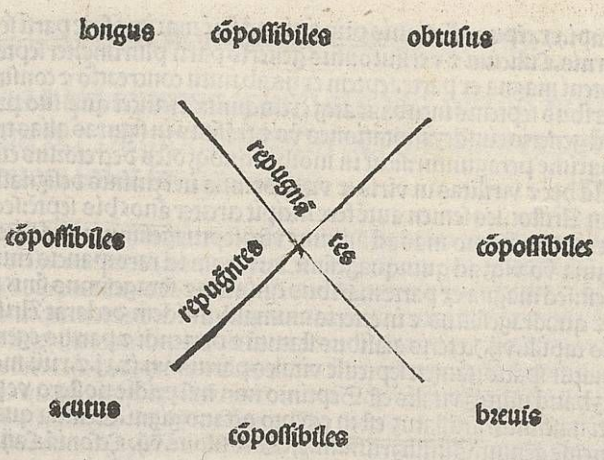

Acuti quidem emergunt in nobis morbi::aut ratione ſubtilitatis humoris : vt cholerica febris eſt: vel caliditatis gratia/veluti pluribus in ſanguineis:aut ob humorum copiam/vt in conuulſione:aut ratione loci/vti in angina: aut propter maliciam/vti in peſtilentibus cauſis.his contrarijs/obtuſi morbi contingunt.

Quotuplex acut⁹

Enunciatum octauum.

Acuti morbi non ſemper vno termino vnoq3 tempore deſinunt.

Galie. Hippo. Diocles Archigēs Galie.

Varios fines Galienus ⁊ Hippocrates dederunt acutis: Interdum enim eos in.xiiij.diebus deſinere. Interdum in.xx.quandoq3 in.xl.aliquaudo in.lx.⁊ aliquando in.cxx.diocles acutorum morborum finem eſſe in.xxj.die contendit. Archigenes.xiiij.diem. Galienus ſermones Hippocratis conſiderans: Inquit morbos acutos humorum cauſa in.xiiij.deſinere. Per accidens vero/vt propter aſtantes/vel medicos/vel alias cauſas eos aſcendere in.xx.diem concedit. Ultra hunc/tropicum fieri autumat vſq3 in.lx.vltra vͦ hunc: cronicum. Humores preterea habent deſignatos ſuę malicię fines.rubra quidem bilis.xiiij.diebus ſeuire ſolet. Increſcit aūt ad acceſſionem quartaʒ vſq3: conſiſtit vͦ vna vel duabus acceſſionibus. Sanguis vno ſeptenario efferueſcit:interdum ad.xj.aſſurgit:interdum ad.xvij. vbi ſanguis non putret:raro decurrit.iiij.diem.pituita (q̄uo interpollet) eſtuat ad.lxiiij.diem. Inchoat in.xviij.diebus:increſcit in.xx.conſiſtit in.x.declinat vͦ in reſiduo tpe. Ubi vero ꝯtinuo putret.xliiij.diebus deſinere ſolet.atra bilis intendit in vno anno:quādoq3 ad.xij.annum aſſurgit.neq3 acuti igitur neq3 alij vno termino deſinunt.

De termio acutorum prima pō. Scda pō. Conſiliuʒ Tropicus Cronicus De finib⁹ humoruʒ

Enunciatum nonum.

Morborum alij diarij:alij ebdomad arij:alij meſtrui:alij annui.

Ne tot contingant confuſiones : placet nobis morbos e materia emergentes diuidere penes tempus : ꝙ videlicet alij ſunt diarij vt qui infra diem apti ſunt deſinere/vt anginę ⁊ neruorum reſolutiones : ⁊ id genus.⁊ hos perperacutos noſtri craſſiuſculi medici vocāt. Qui vͦ infra.vij.dies finiri conſueuere : ebdomadarij nuncupātur:a noſtris peracuti qui infra menſem vt.xiiij.die/vel.xx.vel.xxviij.menſtrui appellantur. Qui demum infra annum:annui.

Secunda diuiſio morboruʒ penes tempora.

Enunciatum decimum

Hippo.

Morboꝝ alij per dies:alij per menſes:alij per annos dinumerant.

Sunt enim morborum quidam:quorum criſes per dies:alij per menſes : alij per annos viſuntur.vnde Hippocrates inquit plurimi vͦ effectus puerilis ętatis iudicātur/ſiue finiuntur/aut intra.xl.diem:aut intra.vij.menſem:aut intra.vij. annum : aut quom ad pubertatem itur. Qui autem perdurauerint/nec ſolui poterunt pubeſcenti aut feminę quom menſtrua erūpunt:hij conſeneſcere aſſolent. Morboꝝ per dies criſis in.c.xx.dies aſſurgere aſſolēt: In q̄bus ſunt ⁊ quaterni ſeptenarij/terni ⁊ vigenarij.ſimiliter ⁊ qui per mēſes deſinunt/vt in febre quartana.⁊ qui per annos ſimiliter. Animaduerſione dignum non tantuʒ morbos certis ⁊ deſignatis perfici finibus:ſed ⁊ generationes ⁊ partus. Inquit enim Ariſtotiles de hi

Ariſtotiles

Tertia diuiſio penes nūm De termino morboruʒ p dies. Partitiones dieruʒ De gn̄atio nis termio

UVA. BHSC. IyR_157_3

ſtoria aialiuz lib.v.capi.xx.tẽpus gſtationis principio ad finẽ maxime fere parti ſeptenarijs : ternis
deſcribit:aut quaternis.Culicum ⁊ vermiformis generis parti plurimę:ter ſepteni attributi ſunt
ouiparis quater ſepteni magna ex parte.ſeptem ex ijs ab initu concreatio ⁊ conſumatio oui vendi
cat ſibi. Reliquis tribus ſeptenis incubant atq; excludunt:ea ſcilicet quę ſuo procreant foetu : vt
araneus:aut aliquid generis eiuſdez:mutationes vo ⁊ trãſitus in figuras alias trinis aut quadri-
nis diebus parti maximę peraguntur:ſicut in morbis quoq; dies decretorius euenit.talis inſecto-

De ętatis ꝓſignatione

rum generatio eſt.Ad hęc ⁊ virilitas in viris ⁊ viri potentia in fęminis deſignatis temporibus vi-
ſuntur.Inquit enim Ariſtotiles ſemen autẽ fere incipit circiter ãnos bis ſeptẽ:ſed vim genitalẽ re- *Ariſtoti.*
cipit circa annos ter ſeptem:homo mas ad annum vſq; ſeptuageſimum videlicet termino vltimo
poteſt generare:fęmina vo vſq; ad quinquageſimum:verum id raro:paucis enim proles in eo ęta-
tis anno procreata eſt:ſed magna ex parte maribus quintus ⁊ ſexageſimus finis per generandi eſt.
Fęminis quintus ⁊ quadrageſimus.⁊ in ceteris animalibus idem declarat Ariſto. De partu vo

De partu

licet(auctore Plinio capi.li.vij.)ceteris aialibus ſtatutũ ⁊ pariendi ⁊ partus egerẽdi tẽpus ſit: ho- *Plinius*
mo vo incerto gignatur ſpacio:tamen ſepicule vitales partus.vij.ix.xj.⁊.xiiij.menſibus fieri aſſo-
lent ante.vij.menſez haud nunq̃; vitalis eſt.Septimo non niſi pridie poſtero ve plenilunij die aut

Differẽtes partus

interlunio concepti naſcuntur.trãſlatuz eſt in ęgypto octauo gigni.Veſtilia quattuor partus en-
xa ſemper octauo menſe genuit.Suillũ ruffum.xj.Corbulonẽ.vij.Ceſoniã Caij principis coniu-
gem octauo.L.Papirius.xiiij.menſe oritur.quam ob cauſam partũ aiunt naturales philoſophi

De vitę ſpacio

criſem eſſe impregnationis . ſpacia etiam vitę deſignatis temporibus prefigi aiunt non ſolum in
hominibus ipſis vt Ariſtotiles eſt auctor:ſed animantibus in ceteris.quod quom longum ſit per-

Ambiguitas ſi part⁹ ſit criſis

tractari:nunc omittimus.Solent vo noſtri ambigere an partus ſit impręgnationis criſis. Hac in
re noſtri contendunt: Quidam namq; impręgnationem non eſſe morbum aſſeuerantes: partum
eſſe illius criſim obnegant qui contrarium ſentiunt argumento mouent q̄ deſignato tempore cõ-

Prima põ

Põ vera

tingit.Recentiores aiunt omni in criſi tria eſſe per neceſſaria e parte celi aſpectus ſideralis.e parte
inferiori virtus regitiua humorem nociuum expellens:⁊ humor ipſe ſtimulans ac prouocans.
Hęc tria ipſa impregnatione reperiri conſpicitur.adeſt celi aſpectus:quia non niſi dum luna vene-
rit ad ſignum quod emergebat in conceptione:ipſoq; ſigno horoſcopante:quod tenuit ipſa in cõ-
ceptione:vt Hermes ac Ptolomeus ſunt auctores. adeſt etiaz ipſius foetus motus prouocator⁹: *Hermes Ptolo.*
qui cõtinuo ſe editioni pręparat.ad hęc ⁊ virtus mulieris foetus ipſius expulſiua.plures namq;

Variatõẽs in vtero

alterationes in vtero ipſo experiunt:prima namq; qua e forma ipſa ſeminis in foetus ſpeciez euer-
titur.ij.eſt qua excluditur e ligamẽtis ipſis.iij.eſt partus ipſe.Poſſunt ⁊ alię adnotari:ſed hę ſatis.
⁊ quoniam(vt diximus)omnes criſes vel per dies vel per menſes vel per annos ꝯtingere ſolent
partus per mẽſes eſt obſeruandus:inde foetus.vij.vel.ix.xj.vel.xiiij.ęditur:hi namq; decretorij nũ-

Replica

cupantur.vt Ariſto.ſentit.Sed contra hęc aſſurgunt:nam ſi partus eſt impręgnationis decretum.
Ipſa impręgnatio erit ⁊ res pręter naturam mulieris:⁊ ita morbus.Ad hęc quod non eſt contra

Solutio propria

naturam:non expellitur a virtute naturali.Nos dicere poſſumus aliquod eſſe generi naturale:qḋ
ſpeciei non eſt naturale.omnibus enim animantibus naturale eſt generare ⁊ ita impleri.mulieri
vo in eo q̄ homo eſt non naturale.his adamuſim penſitatis:perſpicuuz eſt quibus in morbis cri-
ſes animaduertendę ſunt.Nam ſoluz in morbis e materia ipſa humorali pendentibus criſes per-
quirendę:ſiue acuti ſiue obtuſi ſiue longi ſiue breues ſiue diarij ſiue ebdomadarij ſiue menſtrui
ſiue annuarij ſiue per dies ſiue per menſes ſiue per annos obſeruantur tempora. omnibus enim
in his rixa contentio ac certamen interueniunt.

Enunciatum vndecimum.

**Dierum alij decretorij:alij iudiciarij:alij ꝓuocatorij:alij vacui. Mẽ-
ſiuz annorũ etiã alij decretorij:alij ĩdiciarij:alij ꝓuocatorij:alij vacui.**

Quotuplex dies

Interdum dies pro peragratione lationeq; ſolis ſupra alicuius regionis oriçonta accipi
ꝯſueuit:quem noſtri artificialem vocãt. Hic tum propter regionum diſcrimina tum pro-
pter parallelorum variationes neq; quando equalis eſt:neq; alicubi.verum craſſiuſcula
q̃daz ęquatione:qua vti ſolent celeſtiuz rerum ſcriptores:in anno bis dies huiuſmodi nocti ęqua-
tur : dum videlicet ſol caput arietis ⁊ librę tenet . Interdum pro primi mobilis conuerſione cum
tanta quoq; intercapedine quanta ſol contra motum ſuum peculiarem ab oriente in occaſuz rur-
ſus in ortum verſus eſt.hunc naturalez vocant.nec hic ęqualis eſt propter cauſas Ptolomei in ma-
gnę conſtructionis libro . Interdum pro die medicinali accipitur : qui ſpacio.xxiij.horarum cum
vna.xiiij.parte horę continetur.ex diebus huiuſmodi menſis medicinalis conficitur.Nunc ſumat
in noſtro enunciato pro die naturali : poſtmoduz dicemus ſpeciatim alr.quid annus ſit : quis ve

Qui decretorij

menſis ⁊ quot accipi ſoleat modis:poſterius perquiremus. Sunt vero decretorij dies . vt exem-
plis vtar in vno vigenario.vij.xiiij.⁊.xxix.indiciarij.iiij.ad ſeptimum.xj. ad decimũquartum.xvij.
ad vigeſimum . prouocatorij vo morbis in his qui impari motu currunt : omnes terni:vt.iij.v.ix.
xiij.xv.⁊.xix.qui vo neutri horum ſunt:vacui appellentur.Simili ratione in ceteris vigenarijs in
cxx.dies iſq; obſeruari poteſt vt nunc in primo ſeruauimus:licet ſit diſcrimen quodam eo q̄ vt di-
cemus virtutes dierum ſunt imbecille tantoq; infirmiores quãto a primo vigenario remociores.

UVA. BHSC. IyR_157_3

Enunciatum duodecimum.

Decretoꝛius dies tempus ipſum eſt: quo virtus noſtroꝛum coꝛpoꝛum regitiua per humoꝛum nocui perſpicuam expulſionem a certamine dimoueri ſolet frequentius.

Hippo. | Duo | Re°. Galie. | Quot criſes

QUia frequentius. vij. in die. xiiij. ac. xx. ad ſalutem aut moꝛtem conflictus virtutis ⁊ humoꝛis deſinere ſolet: aliqua (vt dici ſolet) expulſione/ vel occupatione interueniēte: id circo hos Hippocrates decretoꝛios eſſe prodijt: ceteris vō in diebus: ⁊ ſi eiuſmodi expulſiones interdū viſunt: quom res hęc/ nec ſemꝑ/ nec frequēter ꝯtingat: decretoꝛij nō ſunt appellati. Sed ambigunt: nam interdum nulla perſpicua euacuatione contigenti virtus occulte ⁊ (vt ita loquar) inſenſibiliter moꝛbum fugat: hęc (vt vides) criſis eſt ⁊ tamen non perſpicua per euacuationem. Galienus in eo libꝛo quem de criticis inſcripſit inquit: egroꝛum coꝛpoꝛum duplex ſolet fieri permutatio. vtpote vel ad ſalutem vel ad exitium. Siquidem ad valitudinem: aut per euacuationem perſpicuam ſubito: ⁊ hanc gręci comodiſſimo verbo criſim vocant: noſtri decretum. aut ſubito quidem/ ſed non mox ex toto conualeſcere ęgrotuz/ ⁊ hanc criſim imperfectaz nūcupat Galienus tertia autem ęgrotus occulte nulla interueniente euacuatione manifeſta in valitudinē aſcendit/ ſed eo ipſo ꝙ humoꝛ nociuus in exhalationes fumos ac vapoꝛes exoluitur: ⁊ per coꝛpoꝛis poꝛulos euaneſcit: ⁊ hęc ſanacio appellatur/ ſeu vt magis conualeſcentia. Ubi vero permutatio ad exitium fit: aut ęgrotus aliqua perſpicua pulſione/ ſiue apoſtaſe ad exitum labitur: ⁊ hęc obnoxia ⁊ pernicioſa criſis perfecte nuncupatur. aut cum apoſtaſe vel euacuatione imbecilli: ⁊ hoſce exitium imperfectum eſt. aut ad exitium per occultam calidi reſolutionem ac ſpirituum euaneſcentiaz: ⁊ hęc a refactio eſt. Aut ad exitium nullo hoꝛum contingenti: ⁊ hęc ſuffocatio appellatur. ijs perſpectis: perſpicuum eſt/ Quis dies decretoꝛius obſeruari debeat/ quę ve criſis. Simili ratione hoꝛa decretoria/ menſis/ ⁊ annus decretoꝛij definiri poſſunt vt obſeruanti omiſſimus.

Enunciatum decimumtertium.

Indiciarius eſt tempus: quo exitij vel ſecunde valitudinis note vt plurimum viſitari ſolent: ac pꝛeliambolum inſurgere.

Note exitij valitudis | Quid indiciarius

TRes (vt medici teſtantur) notę ſunt exitij vel valitudinis hoc eſt boni/ vel pernicioſi decreti. quę indiciario die emergere ſolent: humoꝛis nocui alteratio: perſpicua quidem concoccio aut vt alij dicunt digeſtio: quę ſedimine bono decernitur. exitioſa vero huic contraria liuoꝛ micturę: turbulentia: ⁊ id genus. Secunda eſt. Uictoꝛie indicium: vel exitij vt virtutis facilitas/ ac addictio virium: motus agilitas/ ac pꝛomptitudo. contrarię ijs ſunt exitij notę ⁊ indicia tertia eſt pꝛęliabulum: quod inter humoꝛez nociuū ⁊ virtutem incipit/ vt doloꝛes graues: anguſtię pectoꝛis: laboꝛ/ tremoꝛ: lenis ſudoꝛ: ac lenis euacuatio. Hęc enim vt pꝛęliabulum pugnę in die decretoꝛio aduenien de habetur. quotiens igitur tres hę notę vno reperientur in die eum indiciarium/ ſiue pꝛęliambulatoꝛium faciunt. hinc. iiij. indiciarius ac pꝛęliambulatoꝛius eſt. vij. xj. vero. xiiij. xvij. vero. xx. nam vbi pꝛęlium fiet in. vij. pꝛęliambulum expectanduz eſt in. iiij. vbi in. xiiij. pꝛęliambulum in. xj. vbi in. xx. ⁊ in. xvij. pꝛęliambulum perficietur. hęc in vno vigenario obſeruanda ſunt: ſimili ratione in ceteris in. cx. vſqꝫ dies.

Enunciatum decimumquartum.

Pꝛouocatoꝛiꝰ eſt tp̄s quo humoꝛ nociuus virtutē ad pugnā ꝓuocat.

Hippo. | Celſus | Galie. | Acceſſiones differentes | Quis prouocatoꝛius | Intercedēs ⁊ quare

HUmoꝛ interdum ſua idiotropia contra virtutez acceſſione impari aſſurgit/ vt rubꝛa bilis omni terno. Interdum omni die vt pituita. Interdum omni quaterno vt atra bilis. pꝛouocatoꝛius igitur in rubꝛa bili eſt omnis ternus. in pituita oīs dies: in atra bili/ oīs quaternus. Sanguis vero nullo hoꝛum numero eſtuat. Hoꝛum dierum Hippocrates meminit. d. ſudoꝛes febꝛitītanti/ ſi ſtatim inceperint: boni: ⁊ tertio die/ ⁊ quinto/ ⁊ ſeptimo/ ⁊ nono/ ⁊ vndecimo/ ⁊ quartodecimo ⁊ reliqua. Dum enim virtus ipſa humoꝛqꝫ ipſe nociuus ad pꝛęliabulum aſſurgūt aliquid humoꝛis ſudoꝛe/ mictura/ aut ex crementis pellit: vel contra quicq̄ꝫ virtutis imminuitur. obque etiam non inconcinne a noſtris intercedentes nūcupari aſſueuere: ob antiquis (auctoꝛe Celſo) criſimi. Nam ſępicule ijs in diebus criſis perfici ſolet/ ijs de cauſis: aut ꝙ humoꝛ ſit nimis furibūdus/ ac incendens. aut ꝙ humoꝛ paucus eſt nimiſqꝫ beneficus: inde retardatur decretum/ non ad decretoꝛiū diem: ſed ad pꝛouocatoꝛiū. aut ꝙ pꝛouocatoꝛius eſt vt affinis (teſte Galieno) ipſi decretorio. aut ꝙ aliquo eoꝝ ꝯtingere poteſt bona cęli conſtitutio: vnde virtus adiuta poteſt nociuz humoꝛem dirimere. qs decretoꝛiusꝰ quis ve indiciarius/ quis ⁊ pꝛouocatoꝛius: perſpicuū ſit in tantū.

UVA. BHSC. IyR_157_3

Enunciatum decimumquintum.

Contingit interdum dies hoſce inuicem commutari alternaſqȝ vi/ces inuicem ſubire.

Alternatio dierum
Ga. Cauſe

O Ui prouocatorius eſt: effici poteſt decretorius quattuoꝛ dictis cauſis vt dixit Galienus. cõtra etiam decretorius vicem prouocatorij ſubire poteſt: eſt enim. vij. ad. ix. prouocatorius. Ad hec. xj. effici poteſt decretorius/ vt propter celeſtem conſtitutionem/ ꝛ propter humoris contra virtutem inſtigationem. Quod igitur naturale eſt alicui/ poteſt accidentibus euerti vt ſcribunt naturales. Galie.

Enunciatum decimumſextum:

Dies quartus ſeptimi indiciarius eſt: octauus principium alterius ſeptenarij exoritur. vndecimus etiam conſiderandus eſt: quartus enim ſecundi ſeptenarij eſt: itemqȝ decimuſſeptimus obſeruandus: quartus enim a quartodecimo ꝛ ſeptimus ab vndecimo.

In vno vigenario quot obſeruandi
De numeratione

v No in vigenario dies tres ſunt decretorij vt. vij. xiiij. ꝛ vigeſimus: treſqȝ indiciarij quartus. xj. ꝛ. xvij. prouocatorij omnes impares: ꝛ quoniam omnis ſeptenarius octo coſtare debet diebus vno modo alia ratione ex ſeptem. Iuxerũt Hippocrates ꝛ Galienus omnes iudiciarios enumerandos fore a medico replicatione: ꝛ inde quartus eſt a primo: primus vͦo ſecundi quaterni vſqȝ in. vij. hinc ſeptimus eſt ꝛ octauus. nã replicato quartoꝛis vt duo capietur: Ad hec omni in vigenario ſecundus ſeptenarius: decretorius enumerãdus eſt vt duo vt. xiiij. pro fine ſecundi ſeptenarij ꝛ pro principio tertij/ ꝛ inde vigeſimus vt. xxj. habetur. Septimus autez ꝛ. xx. integre enumerandi ſunt. Nam octauus ſecundi ſeptenarij caput eſt: vt. xxj. primi ſeptenarij in ſecundo vigenerio. omnes item terni prouocatorij ſimili ratione replicatione inter ſe conſiderandi numerandiqȝ ſunt: non enim eſſet quintus ternus a tertio: niſi tertius vt duo habeatur. Indiciarius idcirco enumerandus eſt replicatione vt ſit dimidium totius ſeptenarij. Tum vt ſeptenarius octenarij vicem ſubeat. decretorios autem primum ꝛ vltimum integre. xiiij. replicatione dinumerare opus eſt/ vt. xx. dies vicem ſubeat. xxj. licet a rebus Archigenes omnes hoſce integre computari iuxit. Animaduerſione dignum: Galienum enumeraſſe in moꝛbis dies vſqȝ ad. cxx. deinde precipit non dies/ ſed menſes obſeruari vſqȝ ad. xlviij. poſt hos non menſes ipſis in moꝛbis animaduertit: ſed annos. Naz in moꝛbis primis diebus adeſt ingens conflictus ob humoris ac virtutis pollentiam: inde quom imbecilla virtus ſit. remanet in menſibus decretoꝛia vis: poſt vͦo menſes: quom continuo imminuẽdo procedat: vis decretoꝛia in annis obſeruatur. Simili ratione in vigenarijs dierum obſeruari iubet: Nam primo in vigenario ob virtutis pollentiam animaduertendi ſunt ſeptenarij/ ꝛ quaterni/ ꝛ terni. omnibus enim in his primo in vigenario criſes fieri aſſolent: eo ꝙ nonduz virtus iminuta eſt. poſt primũ in quadrageſimũ vſqȝ ſecũdo vz in vigenario/ obſeruandi ſunt tum ſeptenarij/ tum quaterni: eo ꝙ adhuc vires adſunt. Tertio in vigenario vſqȝ in. lx. vires decretoꝛie obſeruande ſunt in ſeptenarijs: quom plus e principio virtus ipſa deficiat. Ceteris vero in vigenarijs/ vſqȝ in. cxx. vigenarij ſunt perquirendi: Nam ſolum in his criſes viſuntur: quom virtus ſit ꝛ plus etiaz imbecilla. poſt hos menſes obſeruãdi ſunt nõ ſecus vt dies poſt mẽſes anni aĩaduertendi ſiliqȝ rõne obſeruandi. Eſt preterea aliud attẽtione dignũ horas dierũ nõ eadẽ rõne colligẽdas oĩbus in diebus primi vigenarij: Nã in primo q̃rto actẽdende ſunt nouẽ ꝑme hore: Sũt enim in pꝉiambulo pollẽtioꝛes. Secũdi vͦo quarti hoc eſt. xj. prime tres hore ſunt animaduertende: Nam obſeruatione cognituz eſt eas eſſe concitatioꝛes. Tertij vͦo quarti hoc eſt. xvij. prime. xxj. hore ſunt perquirende: eo ꝙ obſeruatio docet eas eſſe grauioꝛes/ ac ſeuioꝛes. Simili ratione in ſeptenarijs: Nam in primo. vij. prime. xvij. conſiderande: in ſecundo. vij. hoc eſt in. xiiij. prime. xj. Tertio in ſeptenario hoc eſt in. xx. prime ſimiliter. xvij. ſunt diligenter perquirende. rem hanc obſeruatio medicoꝛum docuit: ſed celeſtium reruz ſcriptoꝛes aiunt hoc eſſe/ eo ꝙ luna ijs in horis peruenit vel ad quadrarum cardines/ vel ſemi quadrarum: qua in re luna pollentioꝛ ac foꝛtioꝛ habetur. ſed an res ſic ſe habeat: parum medicis confert: ſatis ſit eis obſeruationem id iudicaſſe. opus eſt etiam animaduerſione in ceteris vigenarijs: nam hore non ſimili ratione colligende: Secundo enim in vigenario vbi quaterni ꝛ ſeptenarij tantuz obſeruantur/ hore due ſunt minuende/ tum a quaternis/ tum a ſeptenarijs. Tertio vͦo in vigenario/ vbi ſeptenarij tantum conſiderantur: quattuoꝛ hore imminuende vbi in ceteris obſeruantur vigenarij/ ſunt ſex demẽde. verbi cauſa primo in ſeptenario primi vigenarij. xvij. hore erãt obſeruande/ in primo ſeptenario ſecundi vigenarij. xv. hore tantum ſunt pollentes: ꝛ ita in quaternis ceteriſqȝ ſeptenarijs ac vigenarijs obſeruetur. rei huius rationem afferunt/ eo ꝙ virtus continuo imminuendo procedit: vt diximus. Curioſa igitur medicoꝛum inquiſitio vſqȝ in tantuz ꝛ de diebus ꝛ de horis obſeruationibus diuturnis aſſurgat.

Opinio Archige. — Galie.
De termino numeri Ubi dies vbi mẽſes/ vbi anni ꝛ quare obſeruantur
De differẽtia dierũ in vigenarijs
De obſuatione diez menſium ꝛ annoꝛum
De foꝛtitudine hoꝛaꝝ
Rõ aſtronomoꝛum
De horarũ ſubductõe

UVA. BHSC. IyR_157_3

nis aſſurgit.eſt etiam attentione dignum non ſimili ratione in continuis ⁊ intercifis morbis dies fore enumerandos: Nam in morbis perpetuis ac continuis dies enumerantur: ⁊ ita quartus iudiciariarius eſt.vij.Septimus vͦo decretorius in quo ↄtinuis in morbis deſinere ſolet febris.ipſis vͦo in morbis interpollatis obſeruantur acceſſiones: ⁊ ita quarta acceſſio in primo ſeptimo conſideranda eſt.ſeptima vͦo in.xiij.die:in quo deſinere ſolet.Se habet autē ſeptimus dies in quo quar

Celſus

ta aſſurget acceſſio ad.xiij.vt quartus in continuis ad.vij.Celſus.iij.ſue medicine libro argumētis Aſclepiadis contra Hippocratem inſurgit oſtendens obſeruationem hanc variaʒ eſſe neqʒ vllo in die q: par in parue eſſet his maius vel minus periculuʒ eſſe dixit:primo ꝙ interdū peiores dies pares ſunt.ſcdo q: nonnunqʒ in ipſo morbo dierum ratio mutať:fitqʒ grauior: qui remiſſior eſſe conſueuerat.iij.ꝙ ipſe.xiiij.par eſt in quo eſſe magnam vim antiqui fatebantur.iiij.quom octauū primi naturam habere ſecundi ſeptenarij contendant:nam ab eo ſecundus ſeptenarius numerus inciperet:cur.x.ac.xij.non acceperunt tanqʒ potentiores : quom ab octauo.x.ſit tertius:a.x.tertius eſt.xij.propter hec ⁊ aliqua alia.Inquit medici non dies numerare debere ſed ipſas acceſſiones intueri: ⁊ ex his coniectare criſes ⁊ quando cibus dandus:quandoqʒ medicina.ſed hec pace Celſi medicinam non ſapiunt: Nam enunciata medica non in omnibus vera eſſe oportet ſed vt in pluribus:quecūqʒ enim Hippocrates ⁊ Galie.de diebus ſcripſerunt : obſeruatio frequens adinuenit: que ſunt autem vt frequentius vera:poſſunt vt raro impediri efficiqʒ falſa.ꝙ igitur pares ſint interduʒ peiores.id eſt interdū nō frequentius:ſimili ratione raro dierum ratio mutatur:frequētius vero eſt eadem.xiiij.preterea eſt par vno modo:altero vͦo impar pro quāto replicationem ⁊ horas ipſius.xiij.continet.etiam ⁊ ſi octauus primus ſit ſecundi ſeptenarij ratio ternorum a.vij.enumerāda eſt idcirco.ix.eſt ternus a.vij.xj.a nono.xiij.ab.xj.xv.a.xiij.xvij.a.xv.xix.a.xvij. vnum tamen eſt dubitatione dignuʒ:ꝙ Galie.enumerando dies:eos cōputat vna hora minus:quod diſſonum videtur aſtronomis ⁊ ipſis medicis obſcenum.aſtronomis quidem: Nā lune motus eiuſqʒ peragratio per.xij.ſigna in regularis eſt.Medicis vͦo ꝙ primis in diebus morbo videlicet increſcente acceſſio anticipat plus vna hora.ipſoqʒ conſiſtente nulla fit acceſſionum anteceſſio ipſo imminuente acceſſionum fit poſtpoſitio.Inde dies medicinalis vbi incremento morbi vna hora anticipare videtur:in conſiſtentia conſiſtere in imminutioneqʒ poſtponere videbitur: ⁊ ita non per dierum obſeruationem ſed per acceſſiones dies animaduertendi ſunt: Tum enim dies eſt quo acceſſio fit:quare ab acceſſione dies obſeruandus non a numero:rem hanc poſterius diligentius perquiremus: nunc vͦo ſatis ſit locum moſtraſſe difficultatemqʒ aperuiſſe.

Argu^ta cõtra hippo.

Cõtra Celſum pro Hippo.

Cõtra Galie. de ſubtractiõe horarum.

Enunciatum decimumſeptimum.

Humoris nocui euacuatio conuenientes per regiones medici auxilio decretnm eſt medicinale : Tempus vͦo quo medicus ſui auxilio humorem euacuat:medicinalis decretorius eſt dies.

Duplex decretorius a medicis colligi cõſueuit:alter quo ſponte ſua nulloqʒ medici auxilio humor obnoxius a natura ipſa euacuať:ad meniaqʒ toti⁹ corporis vel extra educitur:hūc natura ac idiotropia decretoriuʒ faciunt.alter quo natura ipſa ſponte ſua nihil educeret:verum beneficentia ac medici auxilio reʒ nocuam naturamqʒ hoſtilem fugat:hunc medicinalem decretoriuʒ facimus.quemadmodum enim in decreto naturali tria concurrunt virtus ipſa materie nocue prouocatio ac coeli conſtitutio : ita ad hoc medicinale decretum concurrit primo virtus ipſa:naʒ natura ſola illa ſanat:ad eſt materie nocue prouocatioque auxilio medici.quouis inducitur . ita enim pharmacon virtutem prouocat : vt in die naturali decretorio humor.opus eſt etiam in pharmacis ceteriſqʒ auxilijs medicorum vt celeſtis conſtitutio obſeruetur: vt dicemus.eſt autem corporis auxilium(auctore Celſo)aut demens aliquaʒ materiā aut adijciens aut euocans aut reprimens aut refrigerans aut calefaciens ſimulqʒ aut durat aut mollit.demitur materia ſanguinis detractione cucurbicula deiectione vomitu frictione peſtatione omniqʒ exercitatione corporis abſtinentia ſudore.Quidam autem medicine peritiſſimi ſanguinis detractionem inter medicinales criſes non dinumerant:qua e re precipiunt ſanguineʒ eſſe detrahendum omni die omniqʒ hora dum ſurgat neceſſitas.Auicenna autem ⁊ Galienus medicine auctores non ignari aiunt ſanguinis detractionem calere etiam bilem pituitam frigere:idcirco vbi curatio per neceſſaria non fuerit obſeruare iubent diem mitem ⁊ ſaltem horam:frequenter nos pleureticum minui iuximus.vij.ipſo in die ⁊ mox penitus ab apoſteſe ⁊ febre conualuit.

Duplex decretorius Que i medicinali decreto.

Celſus

Auxilium medici mľtiplex.

Auicenna. Galie.

Sãguinis detractio ñ eſt medicinalis criſis Caſus

Enunciatum decimumoctauum.

Dies omnes ſuperuacui ſunt medicinaliter decretorij.

Superuacui dies vno in vigenario ij ſunt:qui nec prouocatorij nec indiciarij nec decretorij ſunt vt in cholericis.ij.vj.viij.x.xij.xvj.xviij.hi enim omnes idcirco ſupuacui ſunt

Qui ſuperuacui: ⁊ q medicialr decretorij

UVA. BHSC. IyR_157_3

quom omni careant naturalitate:nec enim prouocant:nec indicant:nec decernũt. Sunt autẽ medicinaliter decretorij:quia in quolibet eorum medicus poteſt naturę auxilium ſuum prębere/alijs nõ aduerſantibus. Simili ratione cęteris in vigenarijs colligi poſunt/ac diligenter animaduerti.

Portio q̃ rũdã d̃ ſup medicinaliter decretorijs. Argumentum. Contraria poſitio Poſitio tertia

Non deſunt/qui velint medicinales decretorios hos ipſos eſſe:qui naturales/argumento ꝙ medicus eſt naturę fauiſſor:quom igitur die naturaliter decretorio natura ipſa moueat:ergo ⁊ ipſo eodem die medicus motum iubere debet. adde ꝙ humor nocuus facilius dum eſt in motu educitur:q̃ꝫ dum quieſcit:eſt autem in motu die ipſo naturaliter decretorio. igitur eo die erit illius conuenientior educio. Galienus/Hippocrates/⁊ cęteri medici gręci ⁊ itali iubent dies decretorium/indiciariũ ac prouocatoriũ eſſe obſeruandos: in ſuperuacuis vͦ aluum eſſe educendã. Naꝫ quom pharmacon laborem pręſter ⁊ quod vis aliud medici auxiliũ/dies etiam ipſe decretorius dolores increſcat:opus eſt vt die decretorio medicus ſileat:ne dolores doloribus addat:duaſqꝫ ſimul igraueſcẽtias iniungat. Maurus/⁊ arnaldus ⁊ multi noſtri medicinę ſcriptores aiunt in morbis paribus vt in pituoſis ⁊ melancholicis omni die aluum eſſe mouendaꝫ. In pituitoſis ꝯſtat:q₂ omnis dies ingraueſcens eſt:melãcholicus vͦ humor/quom ſit grauis/inagilis/ac durus:die motus humoris educendus eſſet/⁊ qꝺ plus/hora iterlunij vel plenilunij:eo ꝙ maior tũc humorum motus. Galie. Hipp. Maurus Arnaldus

Enunciatum decimumnonum

Dierum medicinaliter decretoriorũ primus eſt.viij. poſt hunc.x. poſt hunc.xvj.poſt hunc.xij.poſt hunc.xviij. poſt hunc.vj. vltimus horum ſecundus eſt.

Octauus primus.

SUperuacuos dies diximus eſſe medicinaliter decretorios:nulloſqꝫ in eis eſſe idiciarios/ſiue prouocatorios:veruꝫ aliqui magna ſua pte natura ſunt boni ad eductionem/aliqui minus. Omnium aptiſſimus eſt octauus primo ꝙ virtus nondum imminuta eſt:materiaqꝫ nocua nonduꝫ miteſcit. ſecundo ꝙ raro poſt.vij.perfectũ viſum eſt nature decretũ/qua e re opus eſt vt quicq̃ꝫ auxilij naturę efferatur:quod e materia ipſa quicq̃ꝫ ſubtrahatur. tertio ꝙ eo die magna ex parte humor nocuus conquoctus eſt.

Impedimẽta opinionis medici.

Tria ſunt que impedire poſſunt medici auxiliũ. Primus eſt vt nihil natura ipſa fecerit ſeptimo ipſo die. Nam interdũ natura criſes iniciat:quas deinde die prouocatorio perficit:qua e re medio tempore ſileat medicus. Secundum vt notę pollentis rixę in ſubſequentibus contingentis non adſint. Tunc enim octauus eſt vti noui tirandus. Tertium vt auxilium ſit non coactum/nonqꝫ violentum. vbi nãqꝫ neceſſitas vrgeret:dierum nulla eſt habenda cura. verum laudo vt nunquam omni ex parte aluus educatur: ſemper enim ipſi naturę quicquam relinquendum. Difficile enim fortaſſe eſt medico quantitatem materię nocuę cognoſcere.

Secũdus decimus.

poſt hunc decimus eſt ſecundo loco aptus eductioni. eſt enim decimus aptior ſexto: nam ſextus eſt ſeptimo proximus. Illiuſqꝫ frequentiſſime tirandus. eſt item ſecundo promptior: raro enim ſecundo die materia ipſa conquocta eſt. eſt ⁊ duodecimo etiam melior. Nam duodecimus eſt decimotertio proximus:qui maximus eſt. eſt decimoſexto pronior quom eo die virtus imbellior ſit ſimili ratione ⁊ decimooctauo melior.

Tertius decimuſſext᷒. Quartus decimuſſecundus. Cõtra medicos recẽtiores. An añ ſeptimum ſit educio cõueniens.

Poſt hunc eſt decimuſſextus propter ſimiles rationes. poſt hunc ſimili ratione.xij.eſt:poſt hunc decimuſoctauus eadem ratione. ⁊ in cęteris ſimili ratione dicendum:vt vero primo in vigenario ſuperuacui dies ſe habent:⁊ in cęteris credendũ: Jam erratum medicoruꝫ noſtrorum nunc patet. ante enim ſeptimum raro educendum eſt/nec in quarto/nec in ſexto aluus educenda:liquanda tamen eſſet/⁊ in quarto magis/⁊ ſubtrahenda etiã. vnde Hippo. inquit ea quorum criſis ſit: quorumqꝫ facta eſt/ęqualiter neqꝫ mouere/neqꝫ motu quicq̃ꝫ agere/neqꝫ pharmacis vti/neqꝫ alijs prouocationibus:ſed opus eſt ſinere. Ubi tamen in ſeptimo nulla futurę criſis ſpes adſit/aliquid materię in quarto ſubtrahere confert. Poſt ſeptimuꝫ/quom raro omni ex parte criſis ſpectetur:educere bonum eſt/ſeruatis (vt diximus) cęteris quę auxilium medici impedire poſſunt. Hippo.

Quid circuitus.

Enunciatum vigeſimum.

Rubraebilis circuitus ad horam ſexageſimaꝫ eſt. atraebilis ad nonageſimamſextam. pituitae ad quadrageſimamſecũdam. rubraebilis autem acceſſio ad quadrageſimamoctauam. pituitae ad vigeſimamquartam. atraebilis ad ſeptuageſimamſecundam.

Quid acceſſio. De pduratione acceſſionũ ac pͥodorũ.

QUod gręci periodum noſtri circuitũ vocãt/eſt autẽ circuit᷒ ex duabus acceſſionib᷒ vnaqꝫ quiete media cõpoſitus. qꝺ vͦ gręci paroxyſmuꝫ noſtri acceſſionẽ appellãt:eſt autẽ acceſſio vna pars circuitus. In rubrabile acceſſio.xij.perdurat horis:quies vero.xxxvj. qua e re circuitus rubrę bilis ſpacio.lx. horaꝫ continetur. In atrabile acceſſio.xxiiij.pducit̃ horis:quies.xlviij. totus igit̃ circuit᷒ ſpacio.xcvj.ꝯtinebit̃. In pituita acceſſio.xviij.horis quies vi perdurant.

Igitur circuitus

UVA. BHSC. IyR_157_3

Igit circuitus ſpacio.xlij.habebit.ſanguis vero nec circuitum neqꝫ acceſſionem habet.vnde vero ſicut hec:obſeruatio docuit medicos.aſtronomi vero celeſtes formas conſiderantes/cauſam ad inuenerunt/vt poſterius dicemus exemplum.

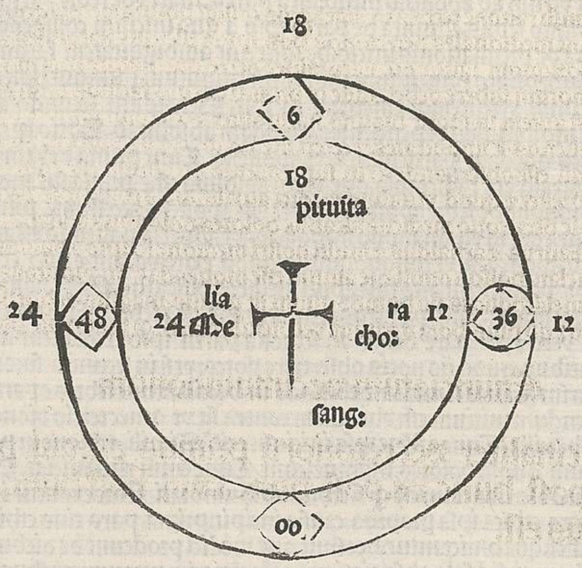

Enūciatum vigeſimumprimum

Vere ſanguis increſcit:aeſtate riebrabilis:autunno atra bilis:hyeme pituita.itemqꝫ prima diei naturalis parte/ſanguis increſcit.Secunda/rubra bilis.Tertia atra bilis.Quarta pituita.

Quemadmodum ſunt quattuor anni tempora:ver videlicet/eſtas/autunnus/⁊ hyemps. eſtas calida ſicca rubrebili.autunnus ſiccus frigidus atrebili.hyemps frigidus humidus pituite ſimilis:ita naturalis dies/qui ſpacio vngintiquattuor horarū continetur/quater ſectus quattuor partes continet/temporibus quattuor anni conuenientes.vnde primis ſex horis ab ortu ſolis/increſcit ſanguis:eſt enim tempus illud diei conueniens veri: Secundis ſex increſcit rubrabilis.Nam eſtati conuenit.Tertijs ſex atrabilis:ꝙ autunno.vltimis ſex/pituita/ꝙ hyemi:inde ſol rurſus exoritur. Diuino tē porum De humorū incremē to.

Ennnciatum vigeſimimſecundum.

Leſuꝫ eſſe conſuetis in operibus primo indiuiduo in tempore aptū ſenſibilibus notis aprehendi/eſt aduerſae valitudinis principium.

Xeno eleates. Punici. Sophiſte aduerſe valitudinis negant primum:Nas quom egrotacio ſit alteratio quedā ⁊ motus ſit autem ſexto auſcultationis phiſice traditum nullius motus eſſe primum accipiendum:⁊ egrotationis etiam primum negarunt:Cuius ſententie xeno eleates fuit. Alij fatentes id eſſe primum qđ aptum eſt nobis ſenſibilibus notis primo apparere/dixerunt preuiam morbi factionem/quam punici alimeliletu vocant eſſe egrotacionis inicium. Alij primam horam qua egrotus decubit.Deficiunt aūt iſti omnes.Primi quidem/nam(auctore gal.)ſenſibus innixus.id morbi principium capiet:quod ſuis a ſenſibus indicijs ⁊ notis ſenſibilibus aptuꝫ eſt ſentiri.Tale autem eſt leſum eſſe conſuetis in operibus primo indiuiduo in tempore. Secundi etiam deficiunt:quod non eſt iam principium/quod non eſt prima rei pars/fraccio autem preuia nec morbus eſt/nec morbi pars.Tertij etiam/nam corpore ⁊ viribus robuſtus pluribus diebus egrotari poteſt/non tamen decubere.primum indiuiduum tempus morbi/eſt/in quo morbus eſt/⁊ per ſigna ac indicia ſenſibilia aptū ſentiri/⁊ antea non erat/nec ſentiri aptum tale eſt primum (ut aſtro De principio morbꝰ poſitio ſophiſtarū. Pria ſcđa. Tertia pria Impugnatio. Quid inicium.

UVA. BHSC. IyR_157_3

Dubitationes pulcre. Prima Secunda Tertia Quarta Quinta Sexta Septima Quid principium Prima peticio Secunda peticio Tertia Poſitio galie. de febre perius. Secunda poſitio. Propria poſitio. Signa febris p ius. Qñ non a partu. Quantum medici. Quantum galie. Quid nos.

nomice loquar) minutũ morbi: ad quod aſtronomi thema celeſte conſtituere ſolent: eius modi eſt (vt ita loquar) prima morbi acceſſio. Emergunt tamen aduerſus hec ambiguitates. Prima ꝙ recidiuia febris eſt noua: ſed an a febre prima an ab ipſa inicium accipi debeat: ex noſtro enunciato non conſtat. Secunda vtrum a febre apoſteſis: an ab apoſteſe ipſa inicium colligendum. Tertia in apoſteſe conſtarum vtrum ab apoſteſis initio: an a pure. Quarta de febre partum ſequente/ vtrum a partu ipſo/ an a primo febris. Quinta de partu ipſo a quo inicium colligendum. Sexta de ethice principio: Ultima de pregnationis inicio. he ſunt que ambiguitatem faciunt. vt autem res iſta aperiatur: repetendum primo principium morbi eſſe minutum primum hore: quo rixa inter humorem ipſum nocuum virtutemqꝫ emergere incipit. Petendum ſecundo aduerſas valitudines quaſdam eſſe e morbis alijs dependentes. quaſdam abſolutas. Tertio ꝙ quedam toti corpori generales/ vt febres/ quedam particulares/ vt apoſteſis. Tunc prima deletur ꝙ recidiua e radice pendens computari ſolet e radice ipſa. que vero abſoluta eſt. e prima ſui motus acceſſione colligenda eſt. Simili ratione de febre apoſteſum/ ipſa ab apoſteſis acceſſione prima obſeruanda eſt. Nam ab illa exoritur. eodem etiam modo ſi apoſteſis vt aduerſa ualitudo eſt accipiatur/ eius mali inicium eſt ipſa ab apoſteſe/ ſi vt conquoquitur (quod exire vocant/ e quo exitura) inicium eſt a conquocione. de febre partũ ſequente/ fuit apud medicos diſſenſus. Galie. namqꝫ a partu ipſo docet initium eſſe aſſumendum. Alij ꝙ partus res naturalis eſt a febre ipſa/ ⁊ non a partu initium colligi precipiunt. Tu vero opſeruare debes an febres a partu ipſo exoriantur/ an e proprijs cauſis ſeorſum contingentibus/ quod ijs notis obſeruare potes: vt ſi in ſecundo ſiue tertio die a partu/ ſi dolores partus fuerint graues ſi mulier debilis ac imbecilla: tunc febres e partu ipſo exoriuntur/ ⁊ ita e partu colligendum initium eſt: vbi autem contra ſit vt ꝙ nec tertio die nec dolores increuerint/ nec mulier imbecilla. Tunc e febre ipſa inicium erit. Simili ratione in partu ipſo: eſt enim partus ipſius inicium quom dolores ingraueſcunt. Tunc enim rixa iniciat. De ethica diſcrepant medici. Illud tamen obſeruandum eſt/ ꝙ ſi ethica ab humorali febre exoritur inicium ab illa colligendum eſt: vbi vero ethica ipſa proprijs cauſis incipit: prima pars eius ethice initium eſt multa alia tradunt medici: que omictantur. hec ſunt que medici prodeunt de diebus decretorijs nulla ratine/ nullaqꝫ cauſa moti: ſed ſola obſeruatione/ atqꝫ experimentorum viribus fulciti. quod medicis ſufficere auicenna autumat. Nam rerum cauſas perquirere opus eſt phiſici. Galie. autem medicorum princeps neqꝫ id ſufficere/ neqꝫ medicis prodeſſe/ nec pulchrum eſſe concedit. nos autem diſſenſus hoſce ad tempus mictimus. ſat[e] enim nobis ſit cupientibus eſſe rei ⁊ cauſam ſcire: rem hanc iſto ordine abſoluere: poſt hec igitur ad horum cauſas tranſigamus.

Gal. Gal.

Eiuſdem Auguſtini niphi de decretorioꝝ cauſis. Liber ſecundus.

Enunciatum primum.

Proſcientia decretoriorum neceſſariuꝫ eſt praecognoſcere idiotropias. xij. ſignorum/ ⁊ ſeptem planetarum: nec non corundem configurationes: ad haec ⁊ vires eorum.

Qño ſtell. agũt in nobis. Quot neceſſaria preſcire. Quot ad cãs decretoriorum. Laus ptolemei.

Stelle (teſte ariſtotile) agũt in nobis motu/ lumine/ ⁊ influxibus: iccirco opus eſt preſcire. xij. ſignorum idotropias hoc eſt peculiaritates vel naturalitates: nec non ⁊. vij. planetarum. ⁊ quia agunt lumine: quod eſt irradiatio quedaꝫ/ irradiatio vero configurationibus perficitur: opus eſt precognoſcere configuraciones. ⁊ quoniaꝫ agunt influxibus: opus eſt prenotare/ quibus membris influant/ quibus ve noſtri corporis partibus immictant: omnibus enim ex his ſcientia cauſarum decretoriorum colligi poterit. Multa alia adijci poſſunt: que ex aſtronomia ipſa perquirantur: nos enim breuitati indulgentes/ tantum vtilia/ ⁊ neceſſaria medico aſſoluemus. Illud tamen ante omnia petendum ſit/ me omnia pro claudij ptolomei preceptis eſſe proditurum/ hunc enim principeꝫ aſtronomorum facimus/ nec minorem ariſtotile. illum phiſichorum deum/ hunc aſtronomorum monarcam.

Enunciatum ſecundum.

Saturni ſtella maiori ex parte infrigidat/ minori vero exiccat. Ionisl ſtela temperat/ aliqua tamen ex parte calefacit. Martis omni

ex parte

ex parte exiccat/exuritqꝫ ſuo calore. Solis maiori ex parte calefa/
cit/minori vero exiccat. Veneris temperat aliqua tamen ex parte
humet. Mercurij maiori ex parte deſiccat/in humore temperat.
Lunae humet.

Prolo. Hec ſunt que ptolomeus apoteleſmaton libro primo de qualitatibus planetarum pro/
dijt. Sed horum cauſas inueſtigare longe eſt a medico. Sunt preterea ſtelle ipſe cauſe pri/ — De cāis q̄li
me/⁊ non ab alijs tales. Quod igitur ſol calefaciat: obſeruatio docuit. nemo enim dum — taruꝫ ſtella/
ſolis radijs paratur exponiturqꝫ dubitat rem hanc. quod minori exparte exiccet: argumento pa/ — rū nihil ad
Naturales tet/ꝙ e noſtris corporibus humores exhalare cogit e maribus ipſis dulces aquas exoluit. natura — medicos.
les phiſici eum calefacere probant ꝙ omnium luciđiſſimus ac maior eſt. huius rei exemplar eſt ꝙ — Sol calefa/
celum animal eſt e celeſti corpore ipſaqꝫ anima conſtitutum: eius ſtelle partes ſunt: cordi quidem — cit.
ſimilis ſol. luna vero cerebro: qua e re vt cor fons eſt caloris/omniumqꝫ tocius corporis virium/ſic — Exemplar.
ſol omnium ſtellarum calidior ac pollencior/vt vero cerebrum humidius/ac omnium virium ca
Ariſtoteles pax/ita luna humidior omnium ſtellarum virium materia: eſt enim vt ariſtotiles inquit terre ſi/ — Luna q̄lis
milis calet igitur ſol/humet vero luna: quod argumento hoc deprehenditur ꝙ ipſa increſcente im
minuente ve increſcunt/ac imminuunt noſtre humiditates. Quod vero ſaturni ſtella infrigidet
argumento probat ptolomeus ꝙ a ſole ipſo ⁊ ſitu ⁊ idiotropia/⁊ natura diſcrepat. obſeruatione — Qualis ſa/
Albu. vero/ꝙ cum ſole configuratus varias qualitates concitat/ſemper tamen frigus. Quod vero albu — turnus
moſar contra ptolomeum inducit: puerile eſt nec naturalis ſcientie ſapiens. Iouem temperate pto — Argumēti
lomeus autumat argumento/ꝙ ſitu medius eſt inter ſolem martemqꝫ/⁊ ſaturnum/in celeſtibus — alb. ſolutio
vero corporibus/quod ſitu medium eſt/⁊ natura mediare opus eſt(auctore aueroe/quod albuma — Iouis qua
ſar ignorat. Martem exiccare vrereqꝫ argumento ꝙ proximus eſt ſoli: cuius ſphera exferuet: qua — litas
Venus e re ⁊ ſpecie idiotropiaqꝫ ſoli proximus erit. Venerem temperare parumqꝫ humere argumento ꝙ — Martis q̄/
interiacet ſoli/ac lune/humet vero ꝙ lune ſimilima quantitate videlicet luminis. Mercurium ait — litas
exiccare/eo ꝙ nunq̄ꝫ e ſole magna intercapedine ſeiungitur. humet autem interdum/quia lune fi/
nitimus. Exemplar vero horum eſt. Nā ſol celi cor luna celi cerebrū/ſaturnus lien iupiter ſemen. — Exemplar
Mer. Mars teſtes/Venus iecur/Mercurius fel: iccirco ijs exuperant qualitatibus: quibus partes he
in animalibus excreuerint. e qualitatibus his aſtronomi ſexum planetis ac ſignis tribuunt: quod
poetico more (nam poete primum celeſtia prodidere)conceditur: foeminei ſunt: nam humiditas — De ſexu ce/
feminea vis eſt: vt luna ⁊ venus. qui autem calore exuperant/mares: nam calor virilis vis eſt: vt — leſti/⁊ q̄re.
ſol ac iupiter ⁊ mars: frigus etiam agit: iccirco eſt ſaturnus maſculinas vires poſſidēs. Mercuri/
us ꝙ ſiccitatem ac humiditatem pariter operatur: hermaphrodita eſt planetarum.

Enunciatum tertium.

Calefaciunt ac infrigidant planetae quinqꝫ Tum pro cōfiguratio
nibus/quae ſui cum ſole collocatione formantur. Tum pro figuris/
quas in orizonte formant. Simili ratione ⁊ maſculinizare ac faemi
nizare perhibentur.

Habēt planete ad ſolenē/⁊ ad ortum configurationes que quidem ad ſolem ſunt: habitus
a noſtris nuncupantur/vt orientalitas/occidentalitas: matutinatio/⁊ veſpertinatio. que — Configura/
vero cum ortu: configurationes nuncup ntur. planete igitur quom precedentes ſolem — tiōes ad ſo/
orientales vel luccani exiſtunt: ſupercalent ac maſculiniſcant: argumento ꝙ ſunt in dextro ſolis: — lem.
dextrum enim ſolis ſupra terra eſt/⁊ dextrum calidius ſiniſtro contra vero vbi ſequentes occidui — Ad ortuꝫ
fuerint/frigent ac feminiſcant/argumento ꝙ in ſiniſtro ſunt ſolis: quod ceteris in animalibus fri — Q̄uo plane
gidius exiſtit. celum preterea quatuor tractibus deſignatur: primus videlicet ab ortu ipſo in cul/ — te ſexuꝫ aſ/
men/hinc oppoſitus ſitu eſt ab occaſu in imum. ambo hi calidi ſunt tractus: primus quidem ꝙ — ſumunt.
dexter ac tocius mundi dextro proximus: huic contrarius ꝙ contraria eiuſdem ſunt generis idio — De tractu
tropie qꝫ. Tertius a culmine ad occaſum/huic contrarius ab imo in ortum: ambo ij frigidi eoꝙ — celi.
primus in ſiniſtro/ac ſiniſtro mundi conſtitutus. Secundus ꝙ illi aduerſans contrariuſqꝫ. quo/
rum genus eſt vnum. Qua e re planete primo in tractu eiuſqꝫ contrario collocati in calant/ac ma/
ſculiniſcant: ceteris vero frigeſcunt/ac feminiſcunt. Simili ratione ſolem ac iouem diurnos/dieiqꝫ
preeſſe argumento ꝙ dies nocte eſt calidior. Venus vero ac luna contra nocturne noctiqꝫ pollen/ — De condi/
tiores/ꝙ humide. Mercurius mixtus ſemidiarius videlicet ꝙ nature eſt mixte: in oriente diur/ — tione
nus/in occaſu nocturnus. vt vero calor diei temperetur: ſaturnum diarium fecerunt/diemqꝫ pre eſ
ſe: frigore enim ſaturni calor/diei contemperatur: cōtra mars nocti ac nocturnus vt nox ipſaqꝫ qua
li ratione ſit.

UVA. BHSC. IyR_157_3

Enunciatum quartum.

Luna prima e ſua corniculatione ad diuidualitatem ſiniſtram vſqʒ humectat.indeqʒ ad plenilunium:calefacit.vnde ad diuidualitateʒ dextram:exiccat. Inde ad congreſſum:infrigidat. Ideʒ ⁊ ſimilibꝰ configurationibus caeterorum planetarum cum ſole.

Synodus
Exagonuʒ
Quadrangulum
Triangulū̄
Diametrū
Dextruʒ
Sinitrum
Quos humores tempora anni mouent.
De cā̄ hoꝝ

QUom ſol lunaqʒ perfecto zodiaci parcium numero fuerint:coniuguntur:eorumqʒ configuracio ſynodus grece/latine ꝯiunctio.quom vͦ.lx.partibꝰ zodiaci a ſole diſteterint conoides grece latine cornicularis eſt:eorumqʒ configuratio ſiniſtrum exagonū/latine ſextilis appellat.Quom e ſole.xc.partibus:grece dicotomos/latine ſemiplena aut diuidua eſt/eorūqʒ configuratio quadrangulum ſiniſtrum.Quom.c.⁊.xx.amphicyrtos hoc eſt pretimida/ſiue gibboroſa:eſtqʒ configuratio eorum triangulum ſiniſtrum. Quom.c.⁊.lxxxx.plena eſt/eiuſqʒ configuratio/oppoſitio ſeu diametrum.ab oppoſitione ipſa in coitum vſqʒ format rurſus tres configurationes/vt triangulum dum gibboroſa eſt.quadrangulum/dum diuidua exagonum/dum cornicularis:verum prime ſiniſtre ſunt/eoꝙ poſt ſolem eiuſqʒ in ſiniſtro. Secunde vero/dextre/ꝙ ante ſolem/Indextroqʒ ſolis conſtitute.dextrum namqʒ ante ſolem oritur.ſiniſtri vero poſt.qua e re luna e prima corniculacione eqʒ ſynodo in ſiniſtrum quadrangulum vſqʒ mouet aeriam idiotropiam/veris craſim/ſanguinem/ac pueritiam.e ſiniſtro hoc triangulo in oppoſicioꝝ vſqʒ:ignis idiotropiam/eſtatis oraſiʒ/rubram bilem/iuuentutemqʒ.e plenilunio ipſo in dextrum vſqʒ quadrangulum/terre idropiam/autuni craſim/atram bilem/ſenectutē.ab hoc vero in ſynodū rurſus aque idropiam/hyemis craſim/pituitam/ac decrepitatem. Res autem hec argumento comprobatur/ꝙ luna lumen e ſole ſuſcipit:quod lumen tandiu lune ipſi icreſcit/ꝙʒ diu ſolis in ea irradiacio increuerit.hinc in primo quadrangulo calet ac humet pariter.irradiacionis autem incrementum/quom in plenilunium:proceſſerit/in calet materias:inde choleram mouet. Irradiacio vero dum imminuere incipiet/facit ſiccitatem poſt calorem/⁊ inde melancholiam concitabit.vltimo e quadrangulo quom omnino imminuat irradiatio:oīno calor imminutus erit/frigus ue exuperans:inde pituitam procreabit.Que ptolomeus aduertens libro.C.enunciatorum inquit quom luna eſt in primo quadrangulo/hoc eſt ex quo a ſolis coniunctione receſſit:corporum humiditates ad ſecundum vſqʒ effluunt.in reliquis autem decreſcunt.hec ⁊ Galienus in libro quem de criticis inſcripſit:approbat.Aſtipulatur etiam huic quod in humidis videtur corporibus cancris enim in ipſis/cerebro venis/ceteriſqʒ id genus/aptiſſime excreſcentia hec cognoſcitur/creſcente enim luna/humiditates affluunt.decreſcente:decreſcunt.vnde ⁊ ſtipites/vt agricole aiunt/inciſi in plenilunio putreſcunt/ob humoris plenitudinem.Interlunio vero/minime ceteris etiam in planctis idem ſpectari poteſt:tribus quidem ſuperioribus:nam dum quadrangulantur ſoli hamectant.dū diametrantur:calefaciunt.dum iterum quatrangulantur exiccant.dum domum concurrunt cuʒ eo:Infrigidant.Mercurius vero ac venus quom non poſſunt in tantum e ſole diſtare/mouent quidem humores dum orientales ſunt/vſqʒ in primam ſtacionem.calorem e principio retrogradationis/dum prima aſcendunt nocte:dum vero aſcendunt nocte prima in ſtacionem ſecundam vſqʒ exiccant.dum rurſus diriguntur ac cum ſole coiuerint:frigefaciunt.verum ijs in ſtellis valde eiuſmodi exuperationes ac humorum excreſcentie/vel decreſcentie latent.

Ptolomeus
Gal.
De ceteris planetis
De inferioribus

Enunciatum quintum.

Sol cum accedit ad culmen noſtrorum capitum eſtqʒ in medio acceſſus:facit ver/ſanguinem/mouet/⁊ aerem auget. Dū vero ad culmen noſtrorum peruenerit capitum/aeſtatē rubram bileʒ/ac ignē/dum rurſus conuertitur:quod in medio fit conuerſionis/autunnū/aeram bilem/ac terram.dum omnino a noſtrorum capitum apice receſſerit/hyemem/pituitam/ac aquam:ſimili ratione ⁊ in diurna conuerſione fit.

Sol quomō anni tēpora facit
Qūo indie facit tēpora q̄ttuor.

EST autem ſol in anno dum caput arietis tenet in medio acceſſus/illinc ad caput cancri facit ver/ſanguinemqʒ auget/⁊ aerem.dum in capite cancri eſt:tunc in apice noſtrorum capitum collocatur/illinc ad caput libre facit eſtatem/mouet choleram/⁊ ignem.e capite libre in caput capricorni decurrens:facit autunnum ac atram mouet bilem.e capite capricorni in caput arietis peragrans/facit hyemē ac pituitā hūc qdē motuʒ per.xij:ſigna ſol in anno facit/eſtqʒ ab occaſu i ortū/ſibiqʒ nālis/ac ꝓprius.Simili rōne ab ortu i occaſuʒ ſol ꝑcurrēs/motu qdē nō ꝓprio/Sʒ firmamēti/facit tpa q̄tuor/anni tēporibꝰ finitima.Sol eni ab ortu decurrēs iculmē celi hoc ē ad meridianū regiōis facit diariū ver/mouetqʒ ſanguinē.e culmine vͦ ipo i occaſuʒ deſcēdens diariā

UVA. BHSC. IyR_157_3

facit eſtatem ⁊ choleram concitat. ab occaſu defluens ad imum / facit autunnum ⁊ atrambilem mouet ab imo in ortum rurſus aſſurgens facit hyemem / ac pituitam. qua e re enunciatum. xxj. patebit. Nã vt annuis temporibus mouentur humores a motu ſolis per. xij. ſigna / in menſes ꝓpter lunę cum ſole configurationem: ita in diarijs temporibus fiunt hęc quattuor illis finitima.

Enunciatum ſextum.

Juppiter ⁊ Venus beneficae ſunt natura. Saturnus vo ⁊ Mars malificae. Luna autem ⁊ ſol configurationibus ſunt nunc beneficae nunc maleficae. Mercurius interdum beneficus interdum maleficus mixtione.

De bñficentia ſtellarũ ⁊ quare.

QUe ſunt beneficę qualitates calor videlicet ⁊ humor / duę maleficę / frigus ⁊ ſiccitas. Jnde Juppiter ⁊ venus beneficę ſunt natura / tum ꝙ temperatę / tum ꝙ Juppiter calidus / venus humida. hę enim qualitates procreatiuę / ac generatiuę ſunt. contra ſaturnus ⁊ mars maleficę: ꝙ Saturnus frigidus / mars ſiccus / ſunt autem hę / obnoxię / ac interfectiuę. Sol vo ⁊ Luna / quom ſint omnium planetarum principes / ⁊ benefici ⁊ malefici. interdum eſſe debent. benefici quidem / dum beneficis irradionibus planetas illuſtrant: vt triangula aut exangula radiatione / malefici vero / dum maleficis configurationibus propulſant / vt diametro / coniunctione / ⁊ quadrangulo. Mercurius autem / quom ſit capax vtriuſq; nature / beneficus ⁊ maleficus fit admixtione. dum enim beneficis admiſcetur: beneficus prohibetur: dum cuz maleficis: ⁊ malefici ſubibit naturam. Fit autez planetarum mixtio / primo quando alter in alterius auctoritate conſtitutus ſit e contraq;. Secundo quando ſeſe inſpiciunt. Tertio quando corpore iuncti ſunt eodem inſigno: vel eadem inſigni parte. hęc autem in numero de calamitatum cauſis diligentius perquiſiuimus. hęc generatim de planetis dicta ſat: ⁊ quoniam planetę ſunt formę: ſigna cęli ſunt / vt materia: conſequens eſt vt de ſignis tranſigamus: ſcientia enim de forma prior eſt.

Quid mixtio planetarum.

Ordo

Enuncatum ſeiptimum.

Sigifer orbis in quo. xij. ſigna infixa ſunt: per quaem planetae / ſol etiam ⁊ luna curſus ſuos dirigũt: obliqua ſemper agitatiõe torquẽtur. Zodiacus graece latine ſignifer. xij. ſeccionibus ab antiquis ſectus eſt: quae ſigna nuncupantur: ſunt autem his nominibus appellata / videlicet.

Aries.	Taurus.	Gemini.	Cancer.
Leo.	Virgo.	Libra.	Scorpius.
Sagitarius.	Capricornus.	Aquarius.	Piſcis.

Cõplexiones ſignorum.

PRima quidem tria aries leo ſagitarius calida ac ſicca ſunt. Secunda vero taurus virgo capricornus frigida ſicca. Tertia gemini libra aquarius calida humida. Quarta frigida ⁊ humida. Sunt igitur q̃tuor triangularitates eiuſdem idiotropię. Prima quidẽ ignea. Secũda terrea. Tertia aeria. Quarta aquea. Sũt autem vltra hęc. xij. ſignia. xxxvi. cęleſtes imagines Jn coelo ipſo ſtellatę ac infixę: Jn quibus per obſeruationẽ ſunt. M. xxij. ſtellę. harũ. xlviij. imaginũ. xxi. ad ſeptentrionẽ aſſurgunt. xv. vero ad meredię declinãt. ſeptẽtrionales qdem ſtellas ꝯtinẽt. ccclx. meridionales. cccxvi. Signum eſt tanta zodiaci pars quantaz ſol. xxx. diebus hoc eſt vno mẽſe fere peragrare poteſt. vel ſpacium illud / quod interim dum luna ad congreſſum redit: ſol ipſe peragraſſet / ſignum dicimus. qua de re nõ incõcinue zodiacus. xij. in ſigna ſectus eſt. Pmo ꝙ ſol. xij. menſibus zodiacus percurrit. Secundo ꝙ luna antequã ſol zodiacuz peregraret: duodecies cum ſole cõgreditur. Signum deinde in triginta partes: quę moria gręce nuncupantur noſtri gradus: libuit diuidi. nam pars ſiue gradus tantus eſt locus (vt dicit maternus) quantus ſolis aut lunę orbis in circuitu cõplectit̃. vel tantũ / quantũ ſol vno die peragrat: hinc zodiacus in. ccclx. ptes ſectus eſt: nã triginta in duodenario ducta numero ſunt. ccclx. ptes. gradũ ſiue ptẽ ad hęc in. lx. minucias: nã ſeccio hęc (ptolomeo auctore) aptiſſima eſt calculo. horũ preterea. xij. ſignorũ quattuor ſunt mobilia / vt aries cancer libra capricornus argumento ꝙ ſol dũ illa tenet anni tpora pmutat: q̃tuor fixa / taurus / leo / ſcorpius aquarius: ꝙ ſol in eis collocatus anni tẽpora figit. quattuor comunia / ꝙ ſol in eis vtriſq; tẽporibus fauet vt gemini / vgo / ſagitarius ⁊ piſcis initium ſignorum. lz nãliter nullũ ſit / ab ariete caput aſſumpſere: argumẽto ꝙ duz ſol eũ tenet increſcit humor / generatio perficit̃ / omneſq; res ad bonum ſurgunt / contra dum in libra collocatus eſt: decreſcũt res / atq; corruptio incipit / deſinitq; generatio: vnde poeta. Nõ alios pma creſtẽtis origine mundi: illuxiſſe dies / aliũ vel habuiſſe tenorem: crediderim: ver illud erat: ver magnus agebat: ver adeo frondi nemorũ: ver vtile ſiluis: ver timent terrę / ⁊ genitalia ſemina poſcunt. hinc ab ariete inicium. xij. ſignorum ſumpſe-

Triangularitates. De imaginibus. Quid ſignum. Que zodiacus in. xij. ſigna. Gradus pacis. Zodiacus in. ccclx. Grad⁹ in lx. m^ta^. Peculiaritates ſignorum. De anni capite.

Matern⁹ Ptolemeus. Poeta

UVA. BHSC. IyR_157_3

re. eſt autem principium eiuſmodi non naturale: nam ⁊ ſi nobis iſtum mundi ſitum incolentibus hęc ſol faciat dum arietem percurrit: incolentibus vero ſub capricorno/ ⁊ vltra/ ꝯtrarium facit: hęc ⁊ de ſignis generatim. Nunc de planetis ⁊ de ſignis quędam communia tranſigamus.

Enunciatum octauum.

Quinqꝫ ſunt ſtellarum configurationes tres malefice: vt cõiunctio diametrum: quadrangulũ: duae beneficae: vt triangulũ ⁊ ſexãgulũ.

Configurationes placticę.

Partilies

DE configurationibus nunc dicendum: poteſt enim ⁊ plactice ⁊ particulariter mathematicus loqui de his: plactice quidem/ Nam quęcũqꝫ integro ſignorum numero. xij. fecerint: ipſa plactice coniunguntur. a ſigno ad ſignum ſeptimum quod fuerit/ hoc eſt diametruꝫ. quadrangulum eſt ab eo ſigno a quo inchoamus / quartum: ⁊ hę tres configurationes minaces ⁊ malignę ſunt. Triangulum eſt a ſigno a quo iniciamus/ quintum. ſexangulum eſt ab eo ſigno a quo iniciamus tertiuꝫ/ ⁊ hę proſpere ac foelices ſunt. Rurſus de his particulariter dicamus/ quęcunqꝫ igitur integro partium numero iuncta. ccclx. fecerunt: ipſa iunguntur: quę vero. clxxx. partibus diſteterint: ipſa diametrantur. nam hęc bis ducta. ccclx. faciunt partes: a parte quadam quęcũqꝫ. lx. pars fuerit: ipſa ſexangulum latus demonſtrat. Nam ſi ſecties. lx. miſcueris. ccclx. habebis. a parte quauis. cxx. pars triangulum latus conſtituit. nam ſi. cxx. triplicaueris. ccclx. reduntur a parte quauis quęcũqꝫ. xc. fuerit latus quadrangulum componit: nam quadruplicantes. xc. complemus. ccclx. hęc Ptolomeus ⁊ Maternus de configurationibus tradunt.

Ptolome. Maternꝰ

Enunciatum nonum.

Duodecim ſigna praeſunt corporis noſtri partibus xij.

De virib ꝰ ſignoruꝫ in membris

CAput attributum eſt arieti. collum ac ceruix tauro. humeri ⁊ brachia geminis. cancro pectus. latera ⁊ ſtomacus leoni. venter virgini. libre renes ⁊ vertebrę. ſcorpio pudenda. coxę ſagittario. genua capricorno. crura aquario. piſcibus pedes.

Enunciatum decimum.

Septem planetae praeſunt humoribus: morbis ex ipſis contingentibus membris corporiſqꝫ.

Quibus ſaturnꝰ peſt: ⁊ q̃lis morbus.

LIcet ſol ⁊ luna generatim omnibus pręſint humoribus: morbiſqꝫ cunctis/ membris etiã: ſpeciatim Saturnus (auctore Ptolomeo a trę pręeſt bili: melancholicos inde morbos ingenerat. In homine aurem dextram lieneꝫ atqꝫ veſſicam tenet. Saturni morbi ſunt oblõgi/ vt ptiſis / reuma/ catarrus/ tabes/ ethica/ iliaca hydropiſis/ fluxus teneſous / dolores aurium ⁊ id genus: quartana quintana ſextana ⁊ huiuſmodi febres. Nam quom ipſe idiotropia frigidus ſit primo ⁊ ſecundo ſiccus/ humores concitat tales/ vt hę oblongę aduerſę valitudines ingenerent. Unde in hoĩe partes eas tenuerit: Ptolomeus tradit/ ⁊ bona aſtronomoꝝ diuturnaqꝫ obſeruãtio docuit/

Juppiter

Juppiter pręeſt ſanguini/ ſanguineos procreat morbos / in hoĩc tactum/ pulmonem/ conſtas/ pulſus ac ſemen habet. peculiares Joui morbi ſunt ventoſi ac ſanguinei vt angina/ ⁊ apoplexia hoc eſt actonicio/ conuulſio cardiacus morbus infirmitates pulmonis/ coſtarum/ ſeminis ⁊ id genus. Nam ſanguinem ⁊ ventum ingenerat: e quibus procreantur morbi.

Mar.

Mars rubrę bili pręeſt/ ex ea morbos mouet/ habetqꝫ in homine ſiniſtram aurem/ renes venas atqꝫ teſtes huic morbi proprij ſunt/ febris aſſidua ꝑpetuaqꝫ/ tertiana/ hemitriteos hoc eſt ſemitertiana/ incẽſio quę cauſon nuncupatur. peſtilens febris/ dabroſis/ rheſinochaſmus/ mana/ gomoſis/ quę ſunt ſpecies ſanguinei excreatus/ vt tradit Celſus in. iiij. carcioma/ theorioma/ ignis ſacer ⁊ quem heriſipilã noſtri vocant: Plinius ⁊ Celſus mentagram. puſtule/ carbunculi/ tuberculę podagrę omneſqꝫ aduerſę valitudines minaces ⁊ atroces/ ⁊ incute contentę.

Celſus Plinius

Venus

Venus pręeſt pituitę morbos ex inde inducit/ habetqꝫ in hoĩe odoratum/ iecur/ ⁊ carnem: venerei morbi ſunt ſanguinolenta excrementa ac profluuia. Mobiles apoſtaſes/ fiſtule/ ſtomachi vicia iocinoris morbi/ cordis langores/

Mercuriꝰ

Mercurius nũc huic nunc illi pręeſt humori/ frequenter ſiccitati/ mercuriales langores ſunt/ vt rabies ſeu furia/ inſania phreneſis/ epilepſia hoc eſt morbus comicialis nimia excreatio/ quęqꝫ aduerſę dicuntur valitudines e ſicco pendere humore/ habet ⁊ in homine rationem/ loquelam/ memoriam/ linguaꝫ/ fel ⁊ nares.

Sol

Luna

Sol v̊o ac Luna quom principes ſint/ omnibus pręſunt humoribus/ omnibus mẽbris/ atqꝫ morbis omnibus/ ſpeciatim tamen/ vt deſignantur proprijs ⁊ peculiarijs viribus / Sol in homine habet viſum/ cor cerebrum/ neruos omniaqꝫ partis dextrę/ luna guſtum/ degluctionem / ſtomachum/ aluum/ matricem/ ⁊ omnia ſiniſtrę partis membra.

Enunciatum

UVA. BHSC. IyR_157_3

Enunciatum vndecimum

Circuitus atraebilis ſaturno/rubrae vo: marti/pituitae: mercurio ⁊ lunae/tribuuntur. ſanguinis autem labores ioui ſoli ⁊ veneri.

Saturno melancholia. Marti cholera Lunę pituita Cui ſanguinis. De cāis periodum Pici poſitio ⁊ argumēta

Atrabilis ſaturno congruit/primo qualitate/nam vt ſaturnus frigidus eſt ⁊ ſiccus/ita melancholia: propter quod non indocte alchimiſtę melancholiā ſaturnum vocant. ⁊ motu/nam atrabilis ſat tarde/vt ſaturnus/ſuum motum proficit. Simili ratione rubra bilis marti/⁊ propter qualitatem/⁊ propter motum. non aliter pituita lunę ⁊ mericario. nam pituita citiſſime circuit/vt luna ⁊ mercurius. quoniā ſol ꝯtinuo mouetur atqꝫ in viribus iouis/⁊ veneris: id circo ſanguis continuo ⁊ ꝑpectuo ingraueſcit. Quod igiť atrabilis omni quarto accedat: non eſt niſi ꝙ ſaturno tardiſſimo conuenit. pituita cotidię ꝙ lunę citime ſubditur. rubrabilis omni tertio/ ꝙ marti ſubiacet mediocri. ſanguis perpectuo/ꝙ ſoli/ioui ⁊ veneri/quorum vires perpectuę ⁊ cōtinuę ſunt. quod itaqꝫ enunciato. xx. traditum eſt: ex hiſce patet. Picus vir grauiſſimus libro confutationum aſtronomorum ijs obicit/primo ꝙ ſaturnus ſemper motum iret: atrabilis ſingulis quaternis. deberet ꝑpectuo motum agere/vt ſaturnus. Ad hęc motus ſaturni/ad atrebilis circuitu qꝫ acceſſionem qꝫ nulla ratio/nullaqꝫ proportio adeſt. Nam dum ſaturnus repedat: atrabilis non repedat dum ille properat: hęc non properat/dum/ille ſtaciariu⁹ ē hęc non ſtat. Rurſum iupiter ⁊ venus nunc ſtant/nunc repedant/ nūc properant: ſanguis vno ⁊ propectuo modo affligit ad hęc motus humorum ſunt in regulares/difformes/atqꝫ in cōpoſiti/planetarum motus cōtra ſunt regulares. demum planetę cauſę ſunt generales/niſi igitur ſpeciales adſint cauſę: humores nō magis nūc qꝫ antea motum cierent. Alia multa inducit picus: quę ommictant/ꝙ leuia/ac friuola ſint. Sed hęc

Reſpōſiones

friuola ſunt: prima qdem ꝙ ſaturnus cęteriqꝫ planetę ſunt generales humoruꝫ motuuꝫ cauſę. Sed adſunt multę accidentes cauſe extere/⁊ intimę: quas petrus apponenſis cōgregat: qbus circuitus ad genus hoc motus deſignať. Secūda etiā infirmatur/ꝙ inter eos eſt proportio/ac ratio conueniētie. in qualitate ⁊ in genere motus: quod ſat eſt cum alijs cōcurrentibus. Tertia demitur quia ſol cōtinuo ⁊ propectuo mouetur inſtar ſanguinis: ſuntqꝫ ſolis veneris ⁊ iouis vires propectuo colligatę. Quarta aufertur ꝙ humores naturaliter regulariterqꝫ mouentur: ex accidentibus vero irregulariter. Planetę ſemper vno mouentur modo/ꝙ ſunt ſupra materia. Ultima ſimili ratione refellitur/ꝙ planetę vt ars generatim concurrunt ſpeciatim ad ſunt mebra/naturalis calor. particulares coſtellificationes vires ex genituris ꝯtractę/cetere qꝫ conditiones/quas aſtronomi ſcribunt hęc de circuitibus aſſeſſionibus ac eorum cauſis.

Petr⁹ apponēſis

Enunciatum decimum ſecundum.

Morbi qui per dies computanť: peragratione lunae per duodeciꝫ ſigna euariantur: qui per mēſes: peragratione ſolis. qui per annos: peragratione caeterorum planetarum.

Quales Morbi ꝑ dies. Quot diarij lunā ſectentur. Quot mēſtrui ſoli Quot annui cęteris planetis. De ꝓceſſu morboruꝫ ⁊ cauſa

Morbi (qui per dies dinumerantur) non ſunt. e principio ad finem equales: interdum eniꝫ ⁊ ſi pernicioſi. ac graues: circa dolores/⁊ labores euariant. nunc enim moleſtant/nunc miteſcunt/nunc lenes/nunc graues fiunt. Luna vero cum ſit cęteroruꝫ citima/ſitqꝫ cum ſole diuerſas craſes colligens: nimirum ꝙ morbi hiſce: lunę peregrationem ac afflitionem ſectentur: Simili ratione qui vltra menſem progrediuntur/non ſunt ęquales nec vno dolorum genere affigentes: qui quom ſint tardiores ac longiores. Soli qui lunā tardior eſt: aſcribunť/eorumqꝫ ingraueſcentię ac labores pro conſtitutione ſolis/ac eiuſdeꝫ affectionibus ſunt colligendi. non aliter. qui. vltra annum producuntur. Sunt enim in ęquales/nunc graues ⁊ laborioſi: nunc lenes ⁊ placabiles/qui cum longi ⁊ cronici ſint: longis ⁊ cronicis ſtellis dantur/vt ſaturno ioui marti. Cęteriſqꝫ cōſortibus. qua e re ptolomęus ac cęteri aſtronomi ſapide ac laute/ſentiūt: quom dicant taleꝫ eſſe diariorum morborum proceſſum/qualis lunę eſt in ſignis cęteriſqꝫ cum planetis ſtatum. talem menſtruorum ordinem/ac curſum: quales ſunt ſolis cum ſignis cęteriſqꝫ cum planetis affectiones/taleꝫ etiam annuorum ingraueſcentiam/quales cęterorum planetarum inter ſe. ⁊ cum alijs conſtitutiones: inde his bonus/illis malus indiceť finis: itemqꝫ bonum illis iniciunt/his malum. Rurſus medius curſus/his pacabilis: illis minax/ac laborioſus.

Ptolomęus

Enunciatum decimumtertium.

Ut a ſole annus a luna menſis fit.

De anno ⁊ mēſe. Duplex menſis Lunaris

Ptolo.

Peragratio lune. xij. per ſigna. lunarem menſem coſtituit. Solis vero per. xij. ſigna curſus/annum/eſt ait apud ptolomęum duplex menſis tm̄/lunaris videlictt ⁊ ſolaris. Lunaris ex diebus. xxviij. hoxis duabus minucijs circiter. xviij ſit/tanto enim tempore duodecim

UVA. BHSC. IyR_157_3

peragrat ſigna:vnde ⁊ menſis conuerſionis nucupatur:ꝙ luna intoto ſignifero conuertitur. Sola
Solaris — ris vero/eſt quo ſol merit.xij.ſignorum vnũ preciſe:idcirco ptolomeus inquit quidã autẽ a pera
gratione ſolis iudicant:quom partiliter exequatus eſt gradui ac minuto/quod initio optinebat.
ſol igit a capite arietis cõmotus/mẽſem perficit/cũ.in caput deuenerit tauri.a ſole igit annus eſt:
Solaris menſis — a ſole/ſolaris mẽſis ab eodẽqꝫ dies/q motus eſt/quo.tregeſimam parteꝫ ſigni.vnius peragrat. An
nus non vna rotione ab antiquis habetur. Nam romę quidem primum.x.fuit menſibus/poſt
Annus quotex. — xij.(numa.pompilio auctore)nec tunc bene coſtabat donec Julius ceſar eum probe coſtituit:vñ iu
lianus annus dictus eſt:cuius menſes ita quidem.diſtribuit vt alios e pluribus/alios e pautiori — Numa ceſar
Dies — bus diebus ſtatueret adiecta.poſt quadrienium/die vna:quare bene ptolomeus.inquit menſes
lunares prope.xiij.ſolari anno continentur:nam ſi dies.ccclxv.indies.xxviij.horaſqꝫ duas ⁊ minu
De menſibus — tas.xviij.ter decies parciare:relinquitur fere intentum:gali.aũt medicus quadrifariam menſem — Gal.
diuidit vnum videlicet penes illuminationum euariationem:aliuꝫ penes cum ſole configuratio
nes.Alium penes duodecim ſignorum peragrationem:quartum ex illuminationuꝫ euariatione
Lunę euariatiões — ac cum ſole configuratione menſem medicinalem componit. Luna enim vt inquit tres euaria
tiones ſortitur:vnam videlicet qua ex ſolis radijs occultatur vſqꝫ in ſecundaꝫ occultatiouem.e pri
Luminarius mẽſis — ma enim occultatione in ſecundam vſqꝫ tempus/mẽſis eſt luminarius:quo ⁊ vulgares vtunt:ſo
let autem eſſe his e ſpacio.xxvj.dierum horarũqꝫ circiter.xij.habet vero luna hoc in menſe ſeptem
Euariationes luminis — luminis e variationes.Prima qua conoides hoc eſt cornicularis.Secunda qua dichotoma hoc
eſt diuidua ⁊ ſemiplena ue.Tertia amphicyrtica hoc eſt ꝓtumida ſiue gibboroſa. Quarta qua dia
metra hoc eſt plena ⁊ oppoſita fit:hinc ad occultationẽ tres alie ſunt luminũ euariationes/vt gib
boroſitas/diuidualitas/ac corniculacio:luna iſto menſe penes haſce luminis euariatiões agit in
Quot in plẽilunio iterlunioqꝫ pharmacon euitandum. — nobis cõmuni quadam.ſibi ⁊ ſoli.virtute videlicet lumine:eſt enim lumen virtus lunę ⁊ ſoli.
Cõmunis.qua e re laute agunt medici noſtra tempeſtate:qui.In pharmacis ęgrotis exibendis ob
ſeruant plenilunium ⁊ occultationem:vterqꝫ enim dies minax pharmacationibus ⁊ auxilijs pre
bendis:plenilunium quidem:ꝙ luna tunc noſtra corpora ſumme calefacit/ſummeqꝫ humores in
creſcit/vnde ꝙ argumẽto auctor eſt noctes implenilunio eſſe calidiores:⁊ quoniam calor ecentro — Ariſtotiles
ipſo ad circumferentiã trahit:inde/humores omnes ad corporis ambitus continebunt:pharma
con contra e circumferentia ipſa ad centrum hinc tempus illud euitandum eſt/ne contrarios mo
tus medicus pręcipiat:equibus virtus ipſa poſſet ſummopere ledi elediqꝫ.quo intempore ſangui
nis extracio non eſſet ita euitanda:quom contrarium motum nõ habeat:niſi propter agitatiões
duas:euitet.tẽpus preterea dũ luna latet:euitandũ eſt:nã tunc luna/cũ lumine oĩo careat:ualde ex
iccat:nr̃a corpora ⁊ humores exiccat:hinc eo tẽpore retentiua potentia increuit:quę exiccatiõe cõti
net:poſſet igit pharmacon.agitare mouereqꝫ corporis humores:illoſqꝫ nõ educere ob retentiuę in
obedientiã/igitur tempus illud erit euitandum:hęc apud antiquos medicos non multũ obſer
Qui non deſeruent illa. — uata ſunt:nec recentiores vt Auicenna:rhaſes ⁊ alij obſeruari iubent:poſt hunc menſis eſt con — Rhaſſis Auicenna
iunctionariuꝫ/quem indocti lunationem vocant:⁊ hunc obſeruant nauclerij ⁊ laboratores.Et id
genus:ſoletqꝫ menſis iſte.xxix.dierum horaruꝫ circiter.xij.ſpacio menſurari:habet vero luna hoc
Cõiuctionarius — in menſe configurationes octo:coniunctionem/ſiniſtrum exagonum hoc eſt ſex angulum/ſiniſtrũ
tetragonum.hoc eſt quadrangulum:ſiniſtrum trigonum hoc eſt triangulum:diametrum hoc eſt
oppoſitionem. Itemqꝫ trigonum deſtrum:quadrangolum dextrum/⁊ exagonum deſtrum men
ſis vero tertius eſt:peragrarius:quo videlicet ex deſignato ſigno celi deſignataqꝫ parte hoc eſt gra
Peragrarius — du peragrando.xij.ſigna/redit ad idem ſignum eandemqꝫ ſigni.partem:verbi cauſa e capitę Arie
tis in caput arietis:hunc Gal.facit.xxvij.dierum horarum circiter.viij.licet aliter ptolomeus:quę
Euariationes i peragrario — nihil ad rem.hoc in menſe luna habet ſexdecim e variationes/quas ptolomeus obſeruauit:eſt pri
ma dum luna ipſa venerit impartem.xxij.⁊ mediam e prima inqua deſignabatur:hanc enĩ im
parte.xxij.⁊ media/e prima diſtancti ptolomeus primum tocium figure angulum coſtituit:Se
cunda imparte a prima.xlv.hac enim imparte ſecundum collocat angulum ptolomeus:tertia
imparte a prima.lxvij.⁊ media:inqua ⁊ tertiuꝫ angulum facit:quarta imparte e prima nonageſi
ma:inqua ⁊ quartum ponit angulum principio videlicet ſiniſtrum tetragonum:quinta imparte
e prima.cxij.⁊ media inqua quintum angulum locat:ſexta imparte e prima.cxxxv.inqua ſextum
angulum iubet:ſeptima imparte e prima.clvij.⁊ media:inqua.ſeptimuꝫ angulum obſeruat:octa
ua imparte e prima.clxxx.inqua octauum angulum principio diametrum facit:nona imparte e
prima.ccij.⁊ media inqua.nonum collocat angulum decima imparte e prima.ccxxv.inqua deci
mum angulũ limitat.vndecima iparte e prima.ccxlvij.⁊ media:vbi ⁊ vndecimũ angulũ deſignat:
dodecima iparte e pr̃a.cclxx.vbi ⁊ dodecimũ facit angulũ eideꝫ principio dextruꝫ quadranguluꝫ
decimatertia iparte e prima.ccxcij.cuꝫ dimidia:vbi decimũtertiũ anguluꝫ inſcribit:decimaquarta
iparte e prima.cccxv.vbi ⁊ decimũquartum facit angulum:decimaquinta iparte e prima.cccxxxij.
cum dimidia:inqua ⁊ decimũquintum iponit angulum.finis vero.In.ccclx.parte.vbi peragra
tio deſinit eſt decimuſſextus angulus.Cuius exemplum eſt.

Exemplum.

UVA. BHSC. IyR_157_3

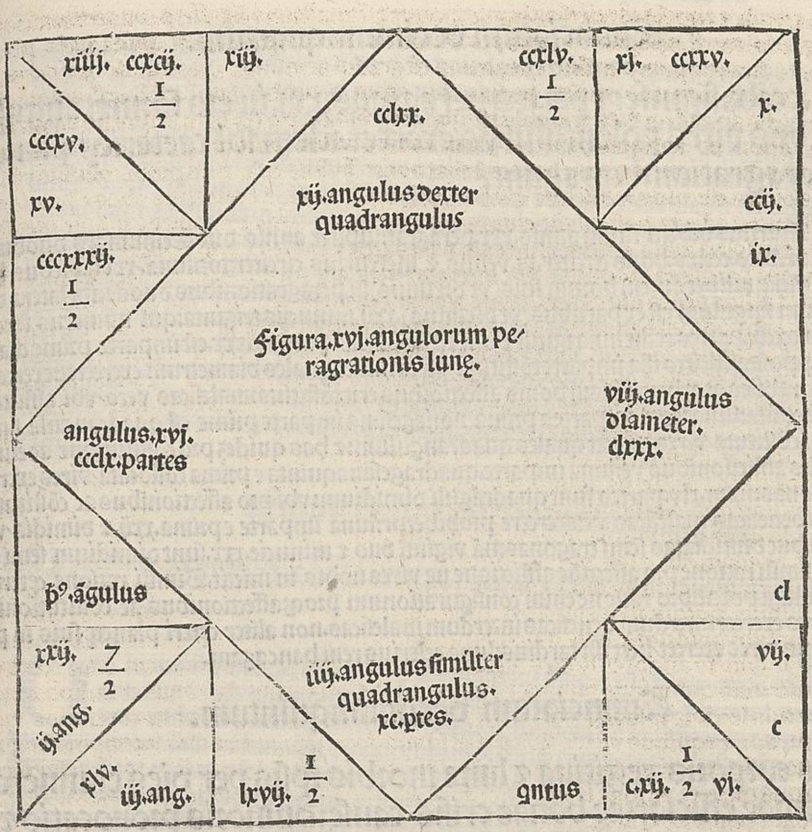

Initium ꝛ finis.

SUnt in hac figura latera ſexdecim quorum ſingulum e.xxij.gradibus minutiſq͡z.xxx.conſtat: qui numerus quater ductus quartam cęli partem implet hoc eſt.xc.partes: quę ratio docet gradus duos ꝛ viginti cũ dimidiato gradu ſexdecies multiplicatos tercentos ſexaginta gradus complecti: quot gradus totus cęli ambitus eſt in hiſce angulis luna.xvj.euariatiõis non tantum in morbis ipſis: ſed omni in re ingenerat: ſimili ratione ſol dum in anno.xij.ſigna peragrat hos ſexdecim angulos cõſtituit: quibus mutationes nobis enormes iniungit. Cęteri ẽt planetę ſuos peragrando circulos etiam figuram hanc.xij.laterum inſcribunt: quibus in locis mire nobis publicantur alterationes hęc de menſe peragrario. vltra hoſce gali. Ad inuenit menſem in quo medici ipſi in acceſſionibus ac circuitibus morborum ipſiſq͡z pharmacis exibendis/enumeratione creticorum/preditionibus/ac victibus adminiſtrandis vti ſolent: ob quod medicinalis appellatus eſt: hunc ex illuminario peragrarioq͡z menſibus/edit hunc videlicet in modum/vt vterq͡z menſis congregetur/eritq͡z numerus ex creſcens dierum .53.horarumq͡z.xx.eiuſmodi vlterius congregatum dimidiat ita vt pro ſingulo dimidio numerus erit dierum.xxvj. horarumq͡z.xxij. hunc dierum numerum facit medicinalem menſem: qui illuminario horas addit.x.poſſet doctus mathematicus ex hoc annum (ſi placuerit) componere: huic patet ebdomedaz eſſe ex diebus.vj.horiſq͡z circiter.xvij.diem vero ex.xxiij.circiter horis.mouetur autem gal. Primo ꝙ hippocrates vigeſimũ fecit naturaliter decretorium. Archigenes.xxj.vt igitur hos ſummos medicinę obſeruatores conſiliaret: e die ipſo horam vnam circiter ſubſtulit: ꝛ inde ebdomedam edit: equa ꝛ menſem ſic nãq͡z abiciendo e die ipſo horam/vterq͡z ſuis dinumerationibus verum autumant. ſecundo ꝙ luna humoribus ipſis portendit viribus duplicibus vt pote comunibus ſibi ꝛ ſoli hoc eſt per lumen: ꝙ cõmune vtriq͡z prohibetur: ꝛ viribus etiam proprijs hoc eſt: per hoc ꝙ ipſa ſuum peragrando circulum dum ipſa.xij.angulos (quos diximus) format: miras emictit nobis alterationes: hinc menſis vtriuſq͡z particeps eſſe debet. Quot dies hoc in menſe ſint decretorij: quot indiciarij: quot ve ꝓuocatorij: doctus medicus facile colligere poteſt hęc ſunt quę Gali. de menſibus tradit.

Modus generationis angulorũ laterumq͡z.
Uires angulorum.
Medicinalis

Hipp. Archi.

Argumentũ gal.

UVA. BHSC. IyR_157_3

Enunciatum decimumquartum.

Luna.ccclx.ſigniferi partes peragrans.xvj.in eis format angulos/in quibus vires polentiſſimas exercet.idem ſol caeteriqꝫ planetae ſuis peragrationibus agunt.

De peragratiõibꝰ vij.planetarum. Latera xvj.⁊ latus ex quot. Vires angulorum.

Saturnus orbem ſuum annis.xxx.peragrat:iupiter annis duodecim:mars duobus:ſol diebus.ccclxv.horis circiter.vj.venus ⁊ mercurius circiter:tot:luna.xxvij.diebus horis viij.quilibet autem horum ſuis(vt diximus)in peragrationibus duodecim latera deſcribit:quorum ſingulum eſt ex partibus(vt diximus).xxij.minucijs triginta:qui numerus ſexdecies ductus.cccclx.partes redit luna igitur dum eſt imparte a prima.clxxx.eſt imparte primę diametra/ſiue oppoſita:idcirco illa imparte cõſtituta/vires habet quales diametrum exerceret:exercet aũt vires fauorabiles atqꝫ beneficas:ſi bonis affectiõibus erit cõſtituta:maleficas vero/vbi afflictionibus erit laceſſita:luna item imparte a prima nonageſima imparte prime eſt quadrangula ſiniſtra idcirco ibi cõſtituta/vires exercet quales quadrangulum:⁊ has quidez pro cõſtitutione ac eius affectionibus afflictionibus ve:luna imparte.quadrageſimaquinta e prima collocata/vires exercet ſemi tetragonas:nam.xlv.partes ſunt quadrãguli dimidium:vbi pro affectionibus ac cõſtitutionibus vires beneficas maleficas ve:exercere prohibetur:luna imparte e prima.xxij.⁊ dimidia/vires exercet ad huc dimidiatas ſemi tragonas:nã viginti duo ⁊ minucie.xxx.ſunt dimidium ſemi tetragoni/vbi ſimili ratione pro affectiõe afflictione ue vires nobis in mictit.Simili ratione cęteris in angulis colligi poteſt:pro ratione enim configurationum proqꝫ affectionibus/ac cõſtitutionibus ipſius:vires exercet interdum beneficas interdum maleficas.non aliter cęteri planetę ſuis in peragrationibus vires exercet/licet illi tardius:luna cęlerius rem hanc agant.

Enunciatum decimumquintum.

Virtus corporis regitiua ⁊ luna morbis ipſis per dies enumeratis ſunt primae efficiariae bonae criſis cauſe:humoris prouocatio ⁊ lunae conſtitutio per ſigna inſtumentarie:cõtra vero male criſis primae afficiariae cauſae ſunt humor prouocans/ac lunae conſtitutio:luna vero ⁊ virtus/inſtrumentariae:

De cãis criſis. Neqꝫ vtꝰ neqꝫ humor/neqꝫ ambo cãę ſunt criſis.

Ipſa inegrotatione pugnabat virtus cum humore inde cuz virtus ſuperauerat:criſis erat bona ac ęgroto iocũda:vbi cõtra humor nociuus/exuperabat criſis pernicioſa ac minax erat:igit̃ nec virtus ſola eſſe poteſt ſalutiferę criſis cauſa nam ſemper ſalutifera:nec contra humor minax ſolus:nam ſemper criſis eſſet exicioſa:nam virtus ſaluare:humor pronecare pertẽtant.Qua e re nec ambo cauſe erunt ſimul atqꝫ effectrices:ęquis eñi e iuribus nulla exoritur actio/vt phiſici teſtantur:igitur opus eſt vt virtus alterius egeat auxilio:hoc ſapientes lunaz ipſam coniectarunt/Primo ꝙ cęterorum citima.Secundo ꝙ nobis proxima.Tertio ꝙ humiditatum motrix ac concitatrix.Quarto ꝙ plus alijs morbis ipſis per diem enumerantis conuenit:qua e re bone ⁊ ſapide Gal.virtutem ipſam ⁊ lunam cauſas primas ⁊ pręcipue effectrices autumat bonę ⁊ ſalutiferę criſis.ſunt aũt hę vel partiles cauſę vnam integraz cõſtituentes:vel ſub miniſtrę:quod medicis ſat eſt:⁊ cum ſola virtus ipſa/ſolaqꝫ luna neqꝫ ambe ſufficiunt:ſunt namqꝫ cauſę nimis generales:generatim qꝫ effectrices:nam ſemper luna ſemper virtus ad ſunt:non tamẽ ſemper criſis nec ſalutifera ſemper:idcirco pro neceſſarię ſunt duo alię iſtrumentarię:ac(vt ita loquar)ſine qua non videlicet humor prouocans:⁊ cęleſtis lunę benefica cõſtitutio:niſi enim humor prouocaret:virtus prelium non adiret:niſiqꝫ luna bona ac benefica cõſtitutione collocata eſſet:qua ipſi virtuti faueat.Criſis non eſſet ſalutifera:ſalutiferę igitur criſis duę pręcipuę ⁊ primę effectrices cauſę ſunt:virtus ipſa ac luna ipſa:duę vero iſtumentarię/benefica lunę cõſtitutio ⁊ humor prouocans:his enim e quatuor/criſis ſalutifera interdum tota interdum partilis exorit̃:exicioſę vero criſis quattuor rurſus ſunt cauſę(vt diximus)duę primę ac pręcipue efficiarię vt humor prouocans:⁊ malefica cęleſtis lunę cõſtitutio:non tamen ſolę hę:nam non ſemper ex his ſolis mors ⁊ exicium exoritur:idcirco iſtumentarię ſunt duę virtutis ipſius inbecillitas/⁊ luna ipſa.luna quidem generalis:ſine qua nihil fieret.inbecillitas virtutis ſpecialis:hiſce namqꝫ e quatuor exicium ſeu pernicioſa exoritur criſis vel tota vel imparte.Quid aũt ſit iſta benefica celeſtis lunę conſtitutio/quid ve malefica:quidam medici rerum cęleſtũ ignari/dixerunt eſſe ſigni aduerſam vel conuenientem morbis idiotropiam:verbi cauſa/ſit morbus cholericus luna tenente arietem/quom aries ſignum ſit cholericum calidum videlicet

Gal.

Luna cauſa criſis.

Luna vtꝰ cauſe. Cõcauſe humor ⁊ celi conſtitutio. Exicioſe criſis cãę. Quid benefica celi cõſtitutio.

UVA. BHSC. IyR_157_3

calidum videlicet ⁊ ſiccum:fauet morbo cholerico/aduerſatur tamen virtuti.cōtra quom luna per
uenerit in cancrum:nam tunc aduerſatur morbo ex ſignis idiotropia:ꝙ cancer frigidus eſt ⁊ humi
dus:ſed virtuti confert:ſed pace horum hęc puerilia ſunt. Primo ꝙ ſi luna tenente arietem pitui
toſus inuaſerit nos morbus:ſemper faueret tunc virtuti:⁊ dum incancro eſſet/faueret morbo:hu
ius contrarium docet obſeruatio.nam ſepicule criſis ſalutifera facta eſt:vbi nulla eſt cum ſigno cō
uenientia/nec virtutis nec morbi:ſecūdo non ſemper luna decurente per frigida ſigna ac humida:
aer mutatur ad frigidum humidumqꝫ:niſi ⁊ alij planetę conuenerit.qua e re eſt animi aduerſione
dignum/ꝙ benefica cęleſtis lunę conſtitutio ſemper iuribus occultis virtuti fauet:mutat enim ae
rem ad beneficas occultaſqꝫ qualitates/e quibus virtus pollet/ac exuperantior fit. Malefica vero
conſtitutio aerem mutat ad maleficas vires/e quibus ipſa virtus eliditur/proſternitur ac dirimi
tur:nec benefica hęc conſtitutio prodeſt/ꝙ calida ſiue frigida ſiue queuis talis.nec illa malefica ho
ſtat ꝙ ſicca aut humida aut talis:ſed potius proſunt aut pernecant:ꝙ hę ac ipſę:eſt aūt lunę cęleſtis
benefica conſtitutio bene ſecum planetis habere/bonis in locis bonis infinibus cęteriſqꝫ beneficis
affectionibus/vt poſterius aperiemus:malefica contra eſt quando luna malis inſignis/malis cum
planetis malis infinibus ⁊ ceteris id genus collocata ſit:quę ſint hę bonę malę ne affectiones/ſuo
loco aperietur.

Prima poſitio
Impugnatio.
Bñfica lunę cōſtitutio ⁊ malefica quę.

Enunciatum decimumſeptimum.

De cronicorū cāis

**Menſtruae criſes a ſole/annue ue a caeteris planetis/vt diariae a
luna:fiunt.**

Vt in morbis diarijs ſalutifere criſis duę erint pmę ⁊ effectrices cauſe videlicet luna ⁊ vir
tus/duę ⁊ inſtrumentarię benefica lunę cęleſtis conſtitutio/⁊ humor prouocans:exitioſę
vero criſis/prime cauſę effectrices humor prouocans ⁊ malefica lune conſtitutio/duę iſtru
mentarie imbecillitas ⁊ luna:ita ⁊ in morbis menſibus enumeratis/cauſę prime effectrices ſaluti
fere criſis ſunt virtus ⁊ ſol.inſtrumentarie aūt humor prouocans ⁊ ſolis benefica conſtitutio.exicio
ſe vero contra vt diximus/itemqꝫ ⁊ inceteris morbis qui.annis menſurantur de planetis alijs
autumandum:ſoluʒ his ⁊ illis hoc inter eſt/ꝙ ibi luna/hic ſol/vel cęteri planete obſeruant.

Enunciatum decimumſeptimum.

**Lunae peragratio in angulis figurae.xvi.laterū in morbis diarijs/
cauſa eſt creticorum prouocatoriorum ⁊ indiciariorum:ſolis vero
in menſtruis/caeterorum planetarum/in annuis.**

Cōſtitutio figurę.xvj.laterum.

Figuram.xvj.laterum(vt diximus)ita conſtituas/vt e ſingulis.xxij.partibus minucijſqꝫ
xxx.vnum latus efficies:qui videlicet numerus quater ductus/quartam cęli parteʒ im
plet hoc eſt partes.xc.quę ratio docet gradus duos ⁊.xx.cum dimidiato gradu ſexdeci
es multiplicatos/trecentos ⁊ ſexaginta gradus complecti:quot graduum totus cęli ambitus eſt.
hęc igitur.xvj.latera e ſingulis duobus ⁊.xx.gradibus minucijſqꝫ.xxx.conſtituta/figuram.xvj.late
rum faciunt:qua conſtituta ⁊ laterum angulis probe conſideratis/non modo qui decretorij vocā
tur ſed indiciarij ⁊ prouocatorij omnibus in morbis habebūtur/Nam(vt diximus)luna noſtris.
Corporibus ob inſitas.ſ.ſibi vires ac poteſtates:ipſos corporum humores excitat ac pro arbitrio
moderatur:quo circa locus eius vbi ęgrotare quis cęperit diligenter inſpiciendus eſt/locus item
huic aduerſus ⁊ vtriuſqꝫ medius a dextra ⁊ ſiniſtra:quom enim tria hęc loca quem locum egritu
dinis hora luna tenebat aduerſis ⁊ vt gręci dicunt diametris/ac quadrangulis radijs hoſtiliter fe
riant:vbi vnum quemqꝫ locorum eorum luna tranſierit:neceſſe eſt vt morbus ille:maiorem ꝗꝫ in
alijs diebus cōmotionē faciat:propter aduerſantium locorum naturam/ad quę luna peruenerit.
Quo fit vt peragratio lunę per hoſce angulos ſit cauſa crętice cōmotionis/indiciarię preliambula
tionis/⁊ prouocationis.

Cāę dierū.
Lune peragratio cā omniū.

Exemplum figurę.

UVA. BHSC. IyR_157_3

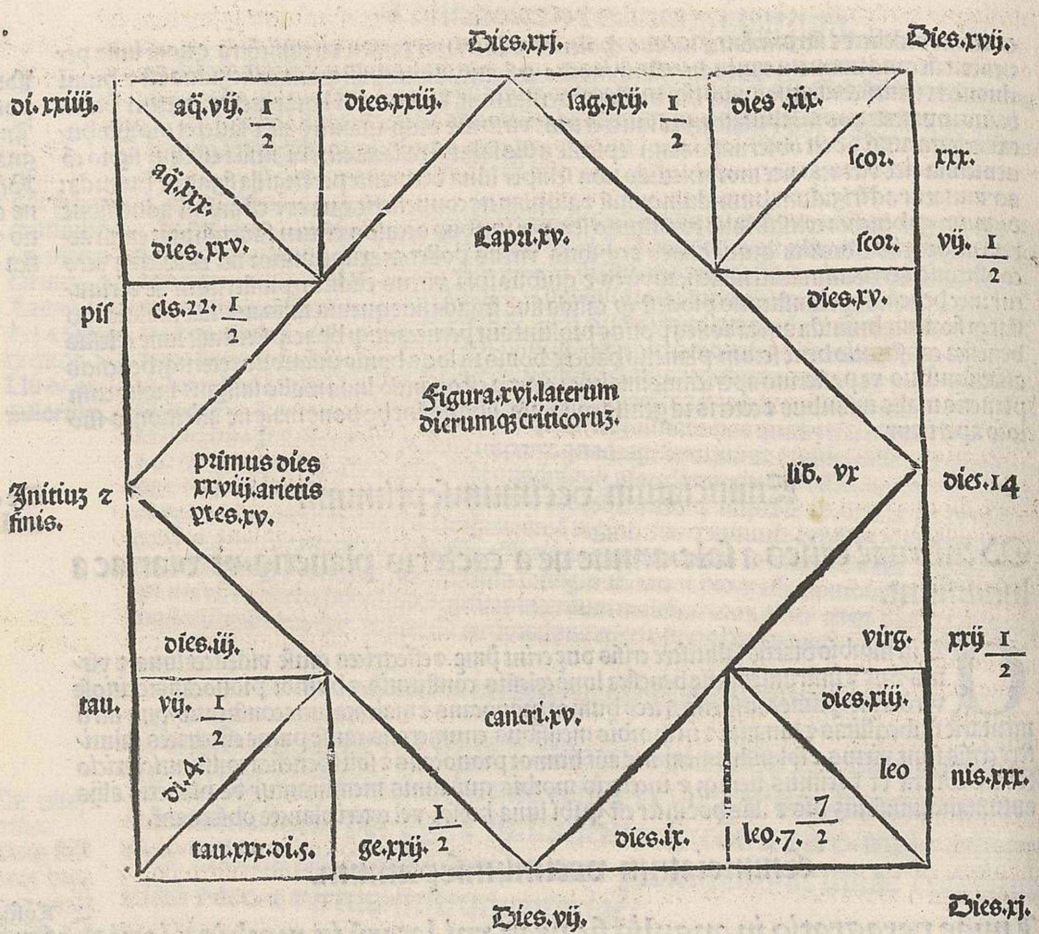

vt diximus in lunę peragratione indiarijs morbis:ita ꝛ in mēſtruis/peragratione ſolis ꝛ annuis peragratione cęterorum planetarum:poteſt enim omni imperagratione:figura hęc.xvj.lateruz de ſcribi:vires anguloruz ꝛ poteſtates vnde ſint ꝛ propter quid/ꝛ quātę enunciato diximus decimo/quarto.

Enuncatum decimumoctauum.

Vires ꝛ poteſtates creticorum ſunt e lunae peragrationae per angulos plenos. Indiciarioruz vero:peragratione pro angulos ſemiplenos/prouocatoriorum peragratiōe per angulos ſemiplenos dimidiatos. Idem inceteris morbis e peragratione caeterorum planetarum colligito.

Cōtra eos q criticis vires propter numeros tribuerunt.
Un̄ vires diebus.

Anguli pleni.
Ariſtoteles
Pythagoras.

Dies in eo q̄ dies eſt tēpus/vt tēpus/eſt numerus nūeris nulla vis nulla poteſtas/in ſita eſt apud ariſtotilē/qcqd pyctagoras ſenſerit.idcirco dies creticus nō in eo q̄ tanto numero ꝯtinetur/pręliatorius eſt vt antiqui medici auctoritate pytagore ſcripſerunt/ſed vis in ſita eſt ſibi e lunę in eo per angulos peragrationez:hęc enim dies benefica eſt:eo q̄ in eo luna beneficis viribus alterat aerem/eſtq̃z malefica/q̄ maleficis ꝛ exitioſis poteſtatibus aerem euariat:igitur generatim vires ipſis diebus e lune peragratione inſunt.Sunt autem infigura.xvj.lateruz anguli pleni q̄tuor:p̄mus eſt qui iparte e pria.nonageſima cōſtitutus eſt/vt.xv.cancri.ſecūdus iparte e pria.clxxx.cōſtituit:vt in.xv.libre:tertius iparte e pria.cclxx.collocat̄ vt.xv.capricorni.quartus ꝛ vltimus in pria pte quā luna tenebat in morborū initio vt i.xv.pte arietis.primus eſt q̄drangulus prime pti.vt decimoq̄nto cancri decimoq̄nto arietis.eſtq̃z finiſter q̄drangulus.Scōus eſt p̄mę pti diameter:tertius eſt primę pti dexter q̄drangulus:vltimus eſt ꝯiunctionarius primę pti:qua e re vires ꝛ poteſtates hēt in eis luna plenas/ꝛ pfectas:eo q̄ aſpectus ꝯfigurationeſq̃z ipſę plene ſunt ac profectę idcirco luna exercet in eis vires plenas atq̃z itegras:q̄re cū critici ſint cęteris pollentiores/ac pleniores:

UVA. BHSC. IyR_157_3

ac pleniores: e peragratione lunę per angulos hoſce poteſtates: ⁊ vires ſorcientur: igitur cum lu-
na deueniet ad primū angulū: criticum: erit angulus primi ſeptennarij ſeptimuſqȝ dies: quom
ad angulum ſecundum: erit angulu s ſecundi ſectenarij ⁊ decimuſquintus dies: quom in tertium — Vñ cretico-ruz vires
angulum: erit tertij ſeptenarij angulusqȝ in vigeſimoprimo die: quom incaput ſeu primaz impar-
tem in qua erat: erit quarti ſeptenarij angulus in vigeſimooctauo hęc de cauſis criticorum: ⁊ de in
diciarijs dicamus: Anguli ſemipleni inter lunicijs plenorum partibuſqȝ mediatis collocantur. In
tererat primus angulus a deſignato inicij loco partibus. xc. ſemiplenus vero partibus. xlv. inter ia- — De idecretoriorum viribus
cet ⁊ ab inicio ⁊ a primo figurę tocius angulo. diſtabat quidem primus angulus ab inicio parti-
bus. xc. idcirco ſemiplenus ab vtriſqȝ partibus. quadrageſimaquinta collocabitur vt imparte tau-
ri. xxx. ⁊ hic primus ſemiplenus collocauit. Interiacebat ſecundus plenus angulus e primo par-
tibus. xc. vt in decimaquinta parte librę: ſemiplenus horum qui ſecūdus eſt in inter inicio impar-
te videlicet e primo angulo: quadrageſimaquinta collocatur: vt in leonis. trigeſimuſtertius plenus
angulus e ſecundo diſcrepabat partibus rurſus. xc. vt imparte. xv. capricorni: ſemiplenus horum
tertius videlicet imparte ab his mediata: vt in. xxx. ſcorpij cōſtitutus eſt quartus angulus plenus
in deſignato inicio loco e tertio in per. xc. collocatus horum intercapedine e tertio imparte quadra
geſimaquinta comprehenſus eſt quartus ſemiplenus imparte videlicet aquarij. xxx. eſt at ſemiple-
nus angulus e pleno ſemiquadrangulus: ſuo a ſemipléo quadrangulus: idcirco quaternus. a ple
no ſeptenarius a ſemipleno: qua e re luna his: in ſemiplenis angulis vires exercet ſemiplenas po
teſtateſqȝ dimidiatas ex videlicet ꝙ ſemi configurationes ſunt vt ſemi quadrangula: quia igitur
indiciarij ſunt: preliambulatorij non plenę pugnę ſed quaſi dimidiati prelij: e lunę pro hoſce ſemi
plenos angulos peragrationem: quaterni indiciarijqȝ vires ſuas ſortientur: igitur lunę coſtitutio
imprimo ſemipleno primum indiciarium facit vt quartum conſtitutio in ſecundo ſemipleno: vn
decimum facit in tertio ſemipleno. collo catio facit. xviij. in quarto ſemipleno conſtituta facit vige-
ſimumquartum hęc de indiciarijs. de prouocatorijs incipiamus. Quatuor vt diximus ſunt dimi
diati ſemipleni: erat enim angulus ſemipleni in fine lateris. xlv. parcium: igitur dimidiatus ſemi- — De prouocatorijs
plenus imparte e ſemipleno. xxij. ⁊ dimidiata parte conſtituetur ſunt igitur inquolibet quadran-
gulo duo ſemiplena dimidiata quadrangula: ſingulam partium. xxij. cum vna dimidiata hoc eſt
xxx. minucijs. Primo igitur in quadrangulo. primus ſemiplenus dimidiatus angulus imparte
ſeptima ⁊ dimidiata tauri collocatur: ſecundus ingeminoruz. xxij. ⁊ minutijs triginta: tertius in ſe
cundo quadrangulo parte leonis ſeptima ⁊ minutis triginta: quintus in quadrangulo tertio im-
parte videlicet. vij. minutiſqȝ. xxx. ſcorpij ſextus in eodem quadrangulo parte ſagitarij. xxij. ⁊ mi-
nutis. xxx. ſeptimus in quarto quadrangulo parte videlicet aquarij. vij. ⁊ minutis. xxx. nonus ⁊
vltimus eodem in quadrangulo parte. xxij. piſcium ⁊ minutis. xxx. his in ſemiplenis dimidiatis
angulis luna exercet vires ſemiplenas dimidiatas: idcirco e peragratione lunę pro hoſce: prouo- — Vñ vires prouocatorijs.
catorij ſiue intercidentes dies vires capiunt. Simili ratione ⁊ menſtruis peragratione ſolis: ⁊ annu
is peragratione cęterorū planetarnm menſes ſiue anni decretorij indiciarij ac prouocatorij vires
aſſumunt: ⁊ de prouocatorijs ſatis. qua e re Galienum erraſſe proditum eſt: nam vel dies vires aſ- — De cronicis.
ſumunt a numero ipſo: aut a lunę per angulos peragratione: non e numero ipſo vt ipſemet ga-
lienus conſentit. Si vero a lunę per angulos peragratione: nulla eſſe debet dierum numeratio: — Contra galie.
ſed ſolum ad lunę peragrationem inſpiciendum vt hij dies critici ſint: quibus luna per angulos
plenos decurrit: hij indiciarij: quibus luna per ſemiplenos peragrat: hi prouocatorij: quibus per
ſemiplenos dimidiatos. Siue igitur tertius ſiue quartus ſiue quintus alio numero conſtitutus
dies eſt indiciarius: quo luna in angulum ſemiplenum deuenit. ⁊ inceteris idem colligito: mēſiuz — Ad motiua galie.
igitur ⁊ dierum enumeratio ſuperflua eſt. Quod vero galienus adijcit: ꝙ mēſis eſſe debet mixtus
eo videlicet ꝙ luna duplici potentia agit: nihil eſt. Nam virtus luminis euanuit poſt congreſſum:
Picus Apponēſis. — quare nulla eſt. Multa opponenſis ⁊ picus contra galienum ſcribunt: quę friuola ſunt ⁊ noſtro li
bro deiecta. ijs e verbis quod celſus inquit patet: decimaquarta eſſe ſeptimo pollentiorem hippo
Celſus — crates vero ſeptimum eſſe grauiorem decimoquarto autumat: primum quidem eo conſtat: ꝙ de- — Ad ſeptimus potior. xiiij.
cimoquarto die luna peragrat per diametrā partem ei quam inicio tenuerit: diametrum vero eſt
polentiſſimę maleficentię: igitur ratione habita ad lunę curſum. decimuſquartus eſt polentior ſe-
ptimo contra vero ratione habita ad virtutē ſeptimus eſt pollentior. decimoquarto: ꝙ virtus tūc
pollet ⁊ humor ad hęc grauiſſimus eſt. decimuſquartus igitur ratione habita ad cauſam cęleſtem
ęternam polentior eſt ſeptimus vero ratione ad cauſam corruptiuam contra pollentior. ⁊ de mor
Epilogus — bis meſtruis annuis ve e peragratione ſolis cęterorumqȝ planetarum idez colligito ⁊ hęc de cau
ſis cricorum ſatis.

UVA. BHSC. IyR_157_3

Eiuſdem Auguſtini niphi de pronoſticis Tertius.

Enunciatum primum.

Per eclipſes/per crinitas ſtellas: per trium ſuperioruꝫ concurſus: per cronotratorem: per luminaris conditionarij ſiue viuindicis ꝓgreſſionem: per annuas geniturae conuerſiones: de morbis/eorūqꝫ proceſſibus ac fine/ mathematici/predicere aſſolent. De eorum vero ingraueſcentijs/per thema caſus/ac decurſum lunae per angulos figurae. xvi. late/rum colligere conſueuerunt.

Ultis ⁊ varijs rōnibus nati morbos colligunt ex genitura mathematici/ vt ptolomeus in apoteleſmon libro tertio capite duodecimo: tamen ea que frequētiori vſu medicus ⁊ mathematicus poteſt ipſis i morbis obſeruare: nunc compilauimus: eaqꝫ per ordinem proſequemur. Tres igit
Ab eclipſi morbi
ſunt generales cauſe morboꝝ/eclipſis videlicet ipſa/vt. M. cccc. ⁊. iiij. ⁊ tertio videmus/ab eclipſi/q̄ prefuit. M. cccc. ⁊ vno: tot eniꝫ labores/ingraueſcentie ac varia morborū genera increuerunt/vt plures homines
Acomete
interrerint. Quid e crinitis ipſis ſtellis/diſcurſibus/traiecciōibuſqꝫ atrociſſimi (⁊ preſertim primatū) morbi increuerint: non tm̄ ſapientes vt a ex ⁊ ptolomeus: ſed vulgares vocitant. ⁊ nos de hijs in libro noſtro de calamitatū noſtrarum cauſis ſcripſimus. Itēqꝫ ꝙ ſaturni iouis ⁊ martis coniunctiones morbos inge/
A cōiūtionalis
nerent/exicia atrociſſima faciāt: multe ac celeberrime hiſtorie tradunt. vnde (auctore Joanne eſchido). M°. ccclvij. vbi preceſſit trium ſuperiorum cōcurſus in ſecūdo piſſiuꝫ decano: fuerunt tot peſtilentes morbi ⁊ toto ipſo in mundo: quales nunq̄ꝫ antea viderant: potiſſimum quom eclipſis/ — Eſthidus
crinita ſtella/⁊ huiuſmodi concurſus in humanis ſignis cōtigerint. Cronocātor (auctore materno)
A cronocratore
is planeta ē/q geniture totius dominus eſt: quē latini anni menſorē fingimus. eſt autem ille qui dominus eius ſigni: quod poſt natum hominem luna relicto eo ſigno inquo eſt ſecundo loco fuerit
Pria poſitio
ingreſſura/vt ſi luna prima natalis hora arietem habuerit/⁊ poſt arietem ad taurum ſecundo loco tranſitum facit/venus geniture dominium poſſidebit: qui taurus ſignum veneris eſt: ⁊ ſic in ceteris ſignis: rem hanc maternus tertio ſue matheſeos libro ſcribit. ab hoc menſurā annorum ⁊ fines — Arrecam⁹
Secūda
ſue vite docet colligere. Alij vt albumaſar leopoldus/bonat⁹ ⁊ ceteri moderniores aſtronomij cronocatorē eum eſſe volūt: quem punici alcocoden/illegij dominum nos anni menſorem dicimus: hunc algabiccius docet colligere. hic enim ſi cardines geniture poſſiderit maiores ſuos annos protendit pro ratione ſue conſtitutionis. Si ſuccedentes/mediocres. ſi cadentes: minores hec qua rōne colligantur: nunc pretermictimus alij vitam metiri edocēt a luminari conditionario/vt genitura ſi diurna a ſole. Si nocturna a luna. Ita enim luna preeſt nocti/vt ſol diei: ⁊ ꝓpterea e ſole eſt vita/ac luna vt auerroes. xij. prime phiſice. ptolomeus q2 nō ſemper luminare conditionarium eſt in loco geniture apto: addit aſcedēs: locus hic caldaice illegiū: latine fingi poteſt viuidex: parteꝫ fortune/eorum locorūqꝫ gubernatores: quod qua ratione colligatur: ptolomeus tertio apoteleſmaton libro docet ⁊ nos in libro noſtro dicemus. hec omnia e genitura ipſa colligunt quo pacto ꝑ annua geniture conuerſiones vite termini nos mathematicus diudicet: dicemus. eſt autē annua geniture conuerſio: reditus ſolis ad eundem punctum. inquo geniture tempore ſtetit: ad tempus eniꝫ illud thema erigi ſolet/⁊ pro rationibus ſtellarum de vite terminis predicit mathematicus. ea vero que medicis erunt diligenter opſeruanda/ſunt duo: vt obſeruetur verum tempus quo quis languere ceperit ⁊ ad illud/thema conſtituatur: ⁊ pro rationibus ſtellarum (vt dicemus) diuidicet. Secundo vbi hoc fieri nequit/obſeruetur verus lune locus: quātuꝫ fieri poteſt/⁊ ab eius loco figura. xvj. laterum conſtituatur: ⁊ pro ratione lune dum angulos poſſidet: diuidicadum. Sed hac in re non parua contigit contentio de tempore veri morbi principijs. Tum ꝙ medici non ſemper in eorū caſibus preſentes ſunt. Tum q2 raro habēt inſtrumenta correcta: qbus vera tēpora colligere poſſunt. Dici pōt prio ꝙ ꝓ loco lune i figura. xvj. lateꝝ ſat ē craſſa tpis ac plactica noticia ſat eni ē nō errare in numero finium planetarū hoc eſt/ne locus lune in tantum erratus ſit/vt fines quis errauerit. vnde ad hoc ſat erit habere verum tempus pro hora vel duabus plus vel minus. eo ꝙ luna hora vna nō peragrat ſemp dimidiatum Zodiaci gradum. ⁊ ita vbi in duabus quis errauerit horis: in gradu vix errabit. ⁊ ſi error ſit quatuor in gradibus: paucus eſt ⁊ ad rem noſtrā nō impediens.
Regula
Sed de themate: quod quis ad langoris principium erexerit: erit contentio. verum bonatus docet hoc in themate conſtituere aſtās vt in genitris ſit per rationem interlunij ſiue plenilunij: vt ptolomeus tertio apoteleſmaton docet in ſcientia gradus aſcendentis: vt videlicet obſeruetur interlunium vel plenilunium proximum morbo: ⁊ colligitur quis quinqꝫ planetarum in gradu plenilunij/vel interlunij

Marginal notes: Albuma. Leopol. Bonatus Alga. — Nā in noſtro libro ꝺ genitoꝝ vita copioſe dicem⁹. — Aueroes — Quid annua conuerſio. — Neceſſaria medici — Primum — Secundū — Queſtio de principio morbi — Solu. — Poſitio ptolomei

UVA. BHSC. IyR_157_3

nĳ/vel interlunĳ plures auctoritates habuerit:⁊ ad horam morbi extimatum illius pr̨edominatoris locus verus perquiratur ⁊ cui duorum cardinum culmini videlicet vel ortui ſimilis fuerit/dum modo ſignum culminans vel aſcendens pr̨eſciatur:eum tot numero gradus conſtituat.h̨ec aſcendentis ſiue culminis trutinacio hanc per rationem:⁊ rationabilis eſt/ꝙ dominator interlunĳ qųecunqꝫ in mēſe futura ſunt:ſignificet:vt ptolom̨eus inquit enunciato tregeſimoquarto h̨ec
Pto. in noſtro libro de cauſis noſtrarum calamitatum perquirantur:⁊ in tertio apoteleſmaton libro h̨ec igitur duo frequentiori vſu medicis contingunt.vt ſcilicet figura.xĳ.laterum/⁊ thema langoris obſeruentur. verum nos his in omnibus pronoſtica ſubſcribemus/⁊ generatim quidem/⁊ qųe ptolom̨eus in libro.c.nunciatorum approbauit:procedamqꝫ eo ordine:quo ⁊ ptolom̨eus ipſe ex vniuerſalibus ipſis:deinde ad particularia:vt medicis videlicet ⁊ aſtonomis ſatiſfaciamus. Ordo.

Enunciatum ſecundum.

Morbus qui caeperit eo anno/quo ecliþſis cōtingit in aſcēdēte geniturae/vel annuae conuerſionis partiliter:exicioſus eſt.

ASc endentes plactice ipſum ſignum eſt:quod in contactu eſt orizontis/ipſius regionis: qua quis in lucem editur:vt ſi nunc ̨editur in lucem ſocrates oriaturqꝫ ⁊ orizonta noſtrū Quid aſcē tetigerit aries:aries eſt aſcendens.ea vero pars qųe partiliter orizonta contingerit/horo dens ſcopus gr̨ece latine partile aſcendens nuncupatur.h̨ec pars vit̨e datur:ſi quidem principium vitale eſt/finis letalis.lumē pr̨eterea vtriſqꝫ luminaris vitale eſt/argumento ꝙ calorem ingenerat no Horoſco bis ac humorem:calor autem ⁊ humor benefic̨e ac generatiųe ſunt affectiones:vt tradunt phiſici. pus qua e re quom in eclipſi ipſa lumen deficiat/⁊ vit̨e papulum deficere videt̃ in ſolari quidem/pro Quaꝛ̃ ecli pter luminis ſubtractionem calor vit̨e pabulum:humor vit̨e radix ſubtrahuntur.ſapide igiẗ pto pſis in ho lom̨eus inquit eclipſim contingentem in ortu ſiue aſcendente partiliter genitur̨e:vel annųe cōuer roſcopo/ī ſionis letalis eſt/ac exicioſa:bene igitur dictū eſt ꝙ morbus qui c̨eperit anno eo quo eclipſis contin terficit. gerit in genitur̨e horoſcopo/vel eiuſdem conuerſionis:lethalis eſt ̨egroto:cuius eſt.recētiores aſtro Uitaleſqꝫ nomi addunt ꝙ morbus qui ceperit anno eo:quo eclipſis in loco genitur̨e luminaris condiciona q̄litates. rĳ contingerit:etiam lethalis eſt:nam luminare condicionariuꝫ hoc eſt diurnum in diurna geni Addicio tura nocturnum in nocturna vitale eſt.Amplius ſi contingerit ⁊ in eo loco qui vit̨e index erat:quē Moder illegiuꝫ chaldei vocant gr̨eci aphetonē: nos viuindicem ſiue emiſſorem appellamus/etiam letha norum lis eſt.Ad h̨ec ⁊ ſi in eo loco qųem in genitura tenuit cronocrator qųem achochoden vocant punici contingerit:morbus letalis eſt.h̨ec omnia mathematici obſeruant:nos enunciatuꝫ noſtrum tenemus:quom ipſius ſit ptolom̨ei.

Enunciatum tertium.

Morbus qui caeperit eo anno/quo trium vel duorum ſuperiorum coniunctio contingit in aſcendente geniturae/annuae ue conuerſionis alicuius aegroti:lethalis eſt.

NOn minus recentiores mathematici tribuunt coniunctionibus trium ſuperiorum/qꝫ eclipſibus.Immo albumaſar tribuit magis vt noſtro de cauſis calamitatum diximus: De cōiun ad horum obſeruacionem enunciatum hoc ſcribimus:quod nos nondum experti ſu/ ctione mus.coniunctio igitur illa trium minax eſt/⁊ obnoxia:vt diuturnis obſeruationibus deprehē derunt:qua e re vbi in geniture ortu alicuius ̨egroti contigerit:eo anno illi exiciuꝫ portendit:⁊ ita morbus/qui eo anno illi acciderit lethalis perhibet̃ :quia minax illa coniunctio vitalem offendit locum qųem vinidicem diximus vel emiſſorem:ſimili ratione ſi in luminaris condicionarĳ loco contigerit:vel viuindiceꝫ aut emiſſiuo loco inparte/quam tenuit cronocrator:vt in eclipſi dixerūt.

Enunciatum quartum.

Morbus qui caeperit eo anno quo progreſſio viuindicis vel miſſiui loci ad partes lethales venerit alicuius aegroti:lethalis eſt.

QUod greci dicunt peripaton/hodie inepte directionem vocant:nos ⁊ inambulationem/⁊ per meationem/⁊ peragrationem/⁊ pergreſſionem/⁊ profectionem recte dicimus:qųe vox tempus ideſt ⁊ annos ⁊ menſes ⁊ dies ſignificat:quibus ad locum illud qųem queri Directio mus/cui planeta minabatur decurſo ſpacio interiecto/progreſſio peruenerit/veluti quom mars ex primo capricorni gradu arietis gradus quadrangulariter fecit/ſumpto graduū interuallo/gra

D

UVA. BHSC. IyR_157_3

dibuſqꝫ ipſis coequatis: querimus poſt quot annos menſiſqꝫ malum illud portenditur: quod tuꝫ quidem portenditur, quom ad gradum illum ideſt ad annum a gradu ſignificatũ, progreſſio ipſa peruenerit: qua vero ratione progreſſio colligi debeat: ptolomeus enunciato vigeſimoquinto edocuit, ⁊ tertio apoteleſmatũ libro lethalia geniture loca (auctore ptolomeo) tertio apoteleſmatũ ſunt ſaturnus ipſe: mars ipſe, eorum diametrum, ⁊ quadrangulum, interdum triangulum ⁊ ſexangulum, etiam interdum ſoli, quom luna viuindex eſt: hec qua ratione colligantur ptolomeus in tertio (vt diximus libro) aperuit: ⁊ nos in libro de vita genitorum aperiemus: ſimili ratione ⁊ de cronocratorijs progreſſione diiudicandum eſt. hec tria enunciata audienda ſunt, dum modo lethales he partes beneficis ſtellarum irradiationibus nõ afficiantur: vbi enim bone ſtellarum configurationes aderint: poterit egrotus e morbo ipſo euadere. hec generatim: deinde ſpeciatim genituraꝫ conferamus cum themate egrotationis. ſiue figura. xvj. laterum.

Letales partes

Senſus enunciatorum

Ennnciatum quintum.

Morbus qui caepit, quom luna fuerit ĩ eo ſigno quod malefica aliqua tenuit ingenitura, ſiue in quadrangulo, aut diametro eius, grauiſſimus futurus eſt, ſi aũt malefica reſpicit: periculoſius. ſi in loco vbi geniturae tempore benefica fuerit: ſine periculo erit.

Que letalia, que benefica.

Enunciatum iſtud ptolomei eſt in libro. c. enunciatoruꝫ: ingeniture themate: ſunt quedã loca minacia, ac lethalia, quedam benefica ac vitalia: letalia loca e maleficis ſunt planetis, vt e ſaturno ⁊ marte: vitalia, e beneficis, vt e ioue ⁊ venere. malefice ſtelle loca hoc eſt ſigna ⁊ ſignorum partes que tenent geniture tempore: maleficis ⁊ minacibus qualitibus: que toto perdurant vite tempore: afficiunt. Itemqꝫ ⁊ loca diametra ⁊ quadrangula ſimilibus maleficis affectionibus affligunt. Simili ratione ⁊ benefice ſtelle bonis affectionibus ⁊ ſigna que geniture tempore tenuerint: afficiunt, ⁊ illis triangula, ⁊ ſexangula: etiã toto vite tempore permẽſuris. quare ſiquis egrotare ceperit, luna tenente eum locum: quem malefica affecerit geniture tempore: grauiſſimis laboribus afficeretur: tantoqꝫ grauius, quanto ſi eam tempore quo egrotare incipit, malefica reſpicit, ⁊ maleficis irradiationibus preſertim. erunt enim due maliſice affectiones coniuncte. videlicet ea que e genitura edita erat, ⁊ ea que nunc ex malefice configuratione ingeneratur. vbi vero tempore quo quis languere ceperit: luna malefica irradiatione damnabitur: ignoreturqꝫ quis eius ĩgeniture locus fuerit: nõ ſimpliciter mathematicus morteꝫ predicere debet: ſed grauem morbũ laborioſiſſimumqꝫ futurum eſſe. ⁊ hac ratiõe figura. xvj. laterum cum genitura rationem, comparandaqꝫ eſt. contra vero ſiquis egrotare ceperit luna tenente locum in genitura beneficum, boniſqꝫ affectionibus ſit irradiata. preceptnm hoc ipſe galienus diligentiſſime obſeruauit: precepitqꝫ obſeruari vbi fieri poteſt.

Senſus enũciati

Quid gal. obſeruauit.

Enunciatum ſextum.

Noxium eſt, quom aegri aſcendens, geniturae ipſius figuris refragatur: neqꝫ ad beneficium aliquem, tempus peruenerit.

Aſcendẽs egrotationis

Enunciatum hoc ptolomeus in centum enunciatorum libro tradit. aſcendens (vt diximus) geniture illud ſignum illius ſigni pars eſt. que orizonta contangit geniture tempore. Simili ratione ⁊ aſcendens egrotatiõis illud ſignũ eſt, vel illius ſigni pars: que quom quis languere ceperit: orizonta contangit. refragatur autem geniture aſcendens, figuris diametris ac quadrangulis: vt ſi aſcendens aries: libra, cancer, ⁊ capricornus eum figuris refragant, ac offendunt. Inquit igitur ptolomeus, ſi aſcendens egroti diametruꝫ aut quadrangulum ſit ei ſigno: qđ geniture tempore horoſcopabat: morbus erit grauis ac laborioſus: nam refragatio illa, maleficaqꝫ ea qualitas ad hec perdurare poteſt. Addit tamen hoc verum eſſe, ſi ad beneficum planetam, tempus hoc eſt diſtributio non peruenerit: vbi enim temporum diſtributio ad beneficum peruenerit planetaꝫ: poteſt egrotus ꝯualere. Diſtributio tẽporũ hocpacto a ptolomeo fit quarto apoteleſmatũ vt quilibet planeta ingenito decennium habeat, menſeſqꝫ nouem. In ſuo decennio ⁊ menſibus nouem: primo. xxx. menſes ſibi ipſi vendicat, vt ſi ſaturnus ſit: e reliquis mẽſibus ioui. xij. marti. xv. ſoli. xix. veneri. viij. mercurio. xx. lune. xxv. tribuit: que quidem diſtributio ſecũdũ planetarũ ſeriem geniture tempore, e ſole indiurna genitura e luna in nocturna incipiendo: ſol igit̃ luna ue vbi ſuos ſibi menſes aſſumpſit: ſi ſtatim mercurius ſubſequetur. xx. mercurio menſes actribuit. ſi poſt mercurium iuppiter: ioui mẽſes. viij. permictit ⁊ ſic deinceps. ⁊ ꝓpterea inquit neqꝫ ad beneficum aliquem. ſ. per temporum diſtributionem peruenerit: nam poteſt hoc tempus egroto preſidium eſſe: alij circa enunciatuꝫ hoc aliter ſentiunt: quod nos omicimus. Addit ⁊ ptolomeus alibi ⁊ inquit male ſe habet egrotus, quotiẽs hora qua languere ceperit aſcenderit ex ijs locis vnus aliquis: que

Senſus enũciati

Diſtributio tẽpoꝝ.

Aliud enũciatum.

UVA. BHSC. IyR_157_3

quis: quę genituręaut fęlicibus ſtellis/aut domino aſcendentis/ſiue culminis aut etiam fortunę partijaduerſa erãt. hęc pronoſtica per genituram themaqz ęgrotationes ſatis ſint: nunc ad figuraz xvj. laterum tranſigamus.

Enunciatum ſeptimum.

Super aegrotis criticos dies inſpice/ac lunae peragrationẽ in angulis figurae. xvi. laterum: vbi enim eos angulos bene affectos inueneris: bene erit languenti. contra male: ſi afflictos inueneris.

SUnt in hac figura anguli. xvj. locus in quo luna eſt/quom quis languere cęperit/ eſt morbi tocius inicium/ & tribuitur fini: eo ꝙ vltimum locus in ipſum deſinit: primus angulus eſt in prouocatorio primo conſtitutus/cęteriqz deinceps. per ipſius lune locum: quod morbi tocius initium eſt: de primo die/deqz morbi fine mathematicus ipſe prędicere poteſt ſiqdẽ finis & inicij locus ſit idem. per primi anguli ſtatum: de prouocatorio primo diiudicare poteſt: hoc eſt de eo die/quo luna ad eum peruenerit: per ſecundi anguli ſtatum/de indiciario primo/hoc eſt de eo die/quo ad illum luna peruenerit: prędicere poteſt: & ita per ſingulos angulorum ſtatus/de ſingulis diebus/quibus per eos luna eſt peragratura: mathematicus diiudicare poteſt: quicunqz illi fuerint dies/& quales. Simili ratione per menſes in peragratione ſolis/& per annos in peragratione cęterorum planetarum fieri angulorum obſeruatio poteſt: vbiqz enim vbi eos bene affectos inueneris: erit languenti die/menſe/vel anno/quibus ad illos luna vel ſol/vel cęteri planetę peruenerint: bonum: contra/maluz. Sed qui ſint beneficę hę affectiones: apperiamus. bene igitur afficiuntur tum ſol/tum luna/tum cęteri planetę: tum angulus. Primo ſi cum eis corpore fortunę ipſe/beneficęqz ſtelle coniungantur. Secundo ſi beneficis irradiationibus illuſtrantur/potiſſimũ beneficis a ſtellis. Tertio ſi a fortunis ipſis beneficiſqz ſtellis circundentur/ita vt in ſigno vel partibus pręcedentibus ſint beneficę/in ſequentibuſqz ſimiliter. & hoc corpore/vel lumine. Quarto ſi in auctoritatibus fuerint beneficarum collocatí/vt in domicilijs/altitudinibus/triangularitatibus/potiſſimum finibus. Quinto ſi ſuis in ſimilitudinibus: quas haix vocãt chaldei/ collocentur. Sexto ſi in cardinibus vel cardines ſubſequentibus. Septimo ſi hoſpitator anguli bene etiam affectus ſit hę ſunt benefice ſtellarum conſtitutiones. Malę vero/ſunt his contrarię: quas facile eſt colligere. Animaduerſione dignum ꝙ vbi ſigna hec cum genitura rationẽ habuerit: mathematicus põt firma preditione pronoſticari/ & de exicio/ & de morboruz curſu: vbi vero ignoretur genitura/nullaqz cum illa ratio habeatur: de bono vel malo morbi ſtatu ac curſu prędicere poteſt: non autẽ de fine certa & indubitata predicione. inde ptolomęus dixit erit bene vel male languenti: & non dixit eſſe exicium: vel ſalutem eo ꝙ nuluam cum genituram rationem fecit. hęc per huius figuram ſatis. Ad thema caſus tranſigamus.

Quarꝫ per lune locuz in morbi principio põt de fine morbi predici.

Quo ordine põt mathematica dicere ſingulo die.

Quę bñficę affectionis ꝙ ne maleficę.

Nota

Enunciatum octauum.

Aegroti diſpoſitores male ſi afficiãtur: hora qua lãguere caeperit: erit languenti malum/ ſi damnati: erit mortis periculum: cõtra ſi bene afficiantur: morbus ſine laboribus erit: vbi ſaluãtur liberiqz ſint: morbus ſine periculo erit.

MAle affectiones expoſitę ſunt enunciato proximo/ & adhuc addimus planetaruz damnationes. damnatur igitur planeta primo ſi cõbuſtus ſit: ſecundo ſi ſtelle in octauo loco ab horoſcopo conſtitutę applicauerit corpore/vel radijs/preſertim maleficis. Naz octauus locus eſt mortis/exicioqz ipſi attributus/nullamqz cũ aſcendente colligationem habẽs. Simili ratione ſi ſtellę in quarto ab horoſcopo vel ſexto conſtitutę: Nam ſextus morbis aſcribitur nullamqz cuz horoſcopo rationẽ hñs. quartus fini tribuitur/eſtqz imum/ & horoſcopo quadrangulus. tertio/ſi e domino aſcendentis ad dominũ domus exicij lumen transferatur. naz aſcendens vitę/octauus exicio attribuuntur/ & ſi e vita ipſa ad exiciũ eſt vires transferre. planeta tunc tranſfert lumen: quociens ipſe velox exiſtens/e velociori intardius motuz applicat vt ſi luna ipſa a mercurio in iouem peragrat. quarto vt fiat luminum collectio aliquo e planeta grauiori tardioriqz/ & ipſe ambo iungantur ei/ & diſpoſitionem ſuam quilibet eorum cõmittat ei. nã ipſe perficit rem. tribus igitur rationibus de mortis exicijqz periculo mathematicus prędicere poteſt. primo vt diſpẽſatores vel diſpoſitorum aliquis dño domus exicij applicet: & vbi maxie malefica fuerit amplicatio/vbi eniz benefica eſt periculum exicij: ſed fere leue. ſecũdo ſi e diſpoſitoribus vel diſpoſitorum aliquo in dominũ domus exicij luminis fiat trãſlatio hoc eſt vt ſeparetur ab vno/alteriqz iungatur: & hoc ſine cõiunctione ſiue applicatione ſiue quauis alia configuratione. tertio ſi diſpoſitorum omniuz vel alicuius & domini domus exicij fiat luminuz collectio in aliquo videlicet ponderoſiori. addũt & quarto ſi ęgroti diſpoſitores oẽs/vel plures vel aliqs conbuſtus ſit: ijs enim quatuor rõnibus de exicij

Dãnationes planetarum.

Quot modis d mor te poteſt pdici.

UVA. BHSC. IyR_157_3

De iterrogationib⁹. Diſpoſitones egroti. Dn̄s aſcēdentis. Dn̄ator. Dux. Auctoritates nāles. Pollentię.

periculo mathematicus ſuſpicari pōt.hęc ⁊ in queſtionibus ipſis interrogationbus/quę ex improuiſo fiunt/nō tantum de ęgrotis ipſis:ſed de omnibus/ opſeruant.quę qua ratione fiant/in aliud omictatur tempus.de ęgroti diſpoſitoribus nunc exponaums.ęgroti gubernatores/ſiue diſpoſitores/ſiue ſignificatores/ſiue dominatores/quatuor ſunt morbis ipſis idiarijs/luna generalis quidem/dn̄s aſcendentis ſigni/eiuſdem dominator/⁊ totius thematis dux.dn̄s aſcendentis cuiuſue ſigni.is eſt/qui in ſigno domiciliū habet/vt arietis mars/leonis ſol/cancri luna/dn̄ator vero is eſt/qui in ſigno ſigniqꝫ im parte horoſcopante auctorites plures habuerit.vt domū/latitudinē ſiue(vt alij dicunt)exaltacionē/finis/⁊ triangularitatem.vel has oēs/vel plures.dux thematis eſt/qui toto in themate pluribus potitur auctoritatibus.Sunt autē auctoritates naturales(ptolomęo auctore)quatuor domus videlicet exaltatio/triangularitas/⁊ fines ſiue termini.domus quidem dignitatis vt quinqꝫ:exalationis/vt quatuor.triangularitatis/vt tria terminorum/vt duo. Maternus addit decanum ſiue faciem/vt vnū.ſunt ⁊ pollentię/hoc videlicet ordine. Naꝫ qui prima in thematis domo collocať dignitates habet.xij.in decima vndeciꝫ:in ſeptima.x.in quarta.ix.in vndecima/viij.in quinta.vij.in ſecunda.vj.in nona.qnqꝫ:in octaua/quatuor:in tertia/tres:in duodecima/duas:in ſexta/vnam:dux igiť is eſt:qui plures in ijs optinet auctoritates dignitates ve/ac fortitudines ſiue pollentias.hęc tradit leopoldus.animaduerſione tamen dignum ꝙ neqꝫ ſol/neqꝫ luna ęgroti dominatores eſſe poſſunt/nam(auctore materno)tocius domini dedignantur dominia ſortiri.Ex his mathematicus de ipſius morbi conſtitutiōe/deqꝫ eiuſdem periculo/pręducere pōt.Naꝫ vbi diſpoſitores pręſertim aſcendentis dominus male afficitur:morbus grauis eſt/vbi dānať:periculoſus/maxime ſi luna etiā in dānatione ipſa conuenerit.contra vbi bene afficitur/ſitqꝫ a dānationibus liber/morbus leuis/⁊ ſine periculo erit.Tempus ſalutis ita deſignant recentiores:vt quādo dominus aſcendentis peruenit ad eius vel domum vel exaltationem/vel quom cęlerius directo graditur curſu/domino domus exicij ab eodem cadente:ſalutis ipſius tempus deſignat.mortis vero/quom dominus aſcendentis ⁊ dn̄s octaui partiliter coniunguntur/vel cōfiguranť. Morbi ſpeciem recentiones a triangularitate per quam omnes vel plures ęgroti diſpoſitores decurrūt:colligunt:Nam ſi cholerica fuerit triangularitas/ſiue triplicitas/morbus cholericus eſt:vbi melācholica/⁊ ipſe melancholicus:vbi ⁊ ſanguinea/⁊ ipſe ſanguineus:vbi pituitoſa/⁊ ipſe pituitoſus eſt.Quod ſi luna e planeta occiduo ſeperatur/antiqua eſt infirmitas vbi ab orientali noua. Morbi variationem ita colligere docent:ſi in ſexto ab horoſcopo loco/ſignum contegerit mobile:idem morbus toto in decurſu non perſiſtet:vbi cōmune ſit:morbus alterna vice alleuiabiť/alterna grauis fiet:ſi fixum/morbus inuariabilis perſiſtet.morbi velocitatē vero ita edocent:ſi aſcedens ſignuꝫ mobile fuerit/diſpoſitores omnes vel plures ſigna per mobilia peragrauerint.velox erit morbus:contra vero ſi fixa:mediocris:ſi communia.alij ab ipſa luna:Nam ſi luna orientali applicit:velox:contra ſi occiduo.Alij dicunt ſi luna vel dominus aſcendentis ambo retrogrado applicent/tardus/eſt morbus:contra ſi directo ⁊ veloci.partem morbi quam mineram vocant a duce colligunt: Naꝫ dux ſupra terra corruptus pati in dextro:ſi ſub terra/in ſiniſtro. Itēqꝫ ſi cum ſole diſcurrit:in dextro:ſi cū luna:in ſiniſtro:in principio ſigni conſtitutus in ſuperioribus partibus/in medio/in medijs/in finibus:in vltimis:in diuruo ſigno:in partibus anterioribus:in nocturno:in partibus poſterioribus morbus eſt:Ruſus in ſigno multarum aſcenſionum vt ſunt cancer/leo/virgo/ſcorpius/⁊ ſagitarius:impeditus toto in corpore langor eſt:in ſigno mediocrium aſcenſionū/vt ſunt taurus/gemini/capricornus/⁊ aquarius:in corde.vbi in ſigno paucarum/vt ſunt aries/⁊ piſces:viciū eſt morbus ipſe hęc omnia verificari ipſis in queſtionibus:quę ex templo fiunt ⁊ narrant/⁊ affirmant.Nos vero hęc ex ijs ſub ſuſpitionis nota opinamur/vera autē ⁊ arta ex genitura ipſa/⁊ morborum ſignificatoribus/vt ptolomęus tradit:langor enim ex genitura eſt:⁊ idcirco lango:is thema cum genitura rationem habere/eſt conſentaneum.verum quia in themate ſolent teſtes inuicē aduerſari:ptolomęus pręcipit ad thema plenilunij proximi/vel interlunij eſſe referendū:vbi etiā teſtes pro vtraqꝫ parte ęquales fuerint:adferendum ſententiam non eſt properanduꝫ:⁊ de prognoſticis hęc ſatis:ad electionem medicamentorum tranſigamus:ſunt autem duę pręſertim obſeruationes circa ſanguinis detractionem/vel manualem operationē/vel circa pharmacon ipſuꝫ exibēdum:⁊ de ijs breuibus tranſigamus.

Ptolo. Leopold⁹ Matern⁹

Dux quis. Non Prędiciones. Tempus ſalutis. De ſpecie morbi. De temporalitate. Variatio morbi. Velocitas. De minera. De q̄ſtionibus. Quid de his mathematicus ſentire dꝫ. Cautela mathematici. Ordo

Ptolo.

Eiuſdem Auguſtini

Eiuſdem Auguſtini niphi de medicamentorum electionibus.

Enunciatum primum.

Vis purgationis habebatur/quom luna fuerit ioui ꝯiuncta:quom vero maleficis configurabiliter:periculoſa.

CUrationibus ipſis/quę ad tēpus differri pñt:pręcepta iſta ſunt diligenter obſeruanda:vbi vero morbus inducias nō dederit:de ꝑceptis nō nimis curandum:nā minus tunc malum eligendum erit. Tunc ad rē venio:noſtri corporis incrementa ad iouē referunt:qꝛ vita noſtra calido humidoue cōſtat:quarum qualitatū iupiter eſt dñs.quotiens igitur luna ioui copuletur:mirificū corpora noſtra vigorē inde ſuſcipiunt:quę vbi vires maiores ſumpſere:viꝫ pharmacorū ſuperant/⁊ medicamēta ipſa ꝯquocunt:ex quo fit vt ea noxios eicere humores neq̄ant:⁊ idē vis potionis habeat.ſaturnus preterea ſua nimia ſiccitate corpus noſtruꝫ reſtringit/ꝯſtipatqꝫ/mars ſua exuſtione vſqꝫ ad ſanguinis eductionem concitat:igit̄ luna/quę noſtros habet hūores/nec ſaturno nec marti pharmacandi tempore copulari debet:quom alter nimis aſtringat:alter nimis concitet. — *Qñ precepta obſeruanda. Cā enunciati.*

Enunciatum ſecundum.

Quom luna fuerit in ſcorpio aut piſcibus dominuſqꝫ aſcendentis: ſtelle ſub terram copulabitur:bonum eſt purgationibus vti:ſi vero copulatur ſtelle ſupra terram conſtitutae:potionem qui ſumpſerit: euomet.

TRia ſunt ſigna humencia cancer videlicet/ſcorpius/⁊ piſcis:e quibus triāgularitas:quā triplicitatem vocant:conſtat humida.quom itaqꝫ ſimilia ſimilibus vires addant:contraria demant:humida ſigna nūc plurimum adiumenti purgando/corpori conferre/vbi luna corporum ipſorum domina his in ſignis conlocabiliter.quod debet expectare medicus/niſi iugat neceſſitas:nam lunę ſigniqꝫ auxilio addito/ maiores vires educendis humorib⁹ pocio ipſa capit.pretermittitur cancer:quia non interioribus pręeſt partibus/vt ſcorpius ⁊ piſcis/ſed pectori: vnde luna in his ſignis conſtituta corpora mouet ad partes inferiores:ſed in cancro:moueret ad vomitum.Sed quoniam maxima eſt aſcendētis vis/inſpicere medicum oportet/vt qua hora purgatio datur ęgroto.aſcendētis ſigni dominus ſit planetę ſubterraneo copulatus:quo duplicatus viribus noxię ſordes trudantur inferius:Nam ſi ſtella aſcendentis domina coniugatur ſtellę quę cęlo ſuperiore feratur:excitata nauſea/mouebitur ſtomachus.quęm motuꝫ ſubſequens vomitus purgationem ipſam impediat:qua e re medicamenta ipſa nō tantum temperanda ſunt vt ſalus cōſequatur:ſed cęli ſtellarum vires miſcēdę.talis namqꝫ effectus/taleſqꝫ actiones aut paſſiones hic emergunt:quales ſtellę cęlumqꝫ emoliuntur ptolomęus enunciato ſecūdo ⁊ de pūrgationibus ſatis.de ſanguinis detractione deqꝫ manuali curatione tranſigamus. — *Enunciati cauſa. Quare cācer non. Ptolo.*

Enunciatum tertium.

Membrum ne percutito/luna exiſtente in ſigno praedominante illi membro.

LUna totum corpus humectat.id tamen membrum humoribus affluentius implet:qđ ſigno illi ſubiectum eſt/per quod ipſa diſcurrit:ex cuius nimia humectatione/magnum menbro nocumentum afferetur/ſi ferro tunc ictum fuerit:exquo non modo difficilis/verum ⁊ periculoſa curatio ſequatur/ſiquidem ulcera/neruorum diſcentiones/aliaqꝫ item mala conſequi ſoleant. — *Cā ꝑcepti*

Enunciatum quartum.

Pueros in primo lunae quadrangulo:iuuenes a primo in plenilunium vſqꝫ:ſenes in ſecundo quadrangulo:decrepitos hinc ad concurſum minue/ſed luna ipſa cum marte bene conſtituta.

UVA. BHSC. IyR_157_3

Finis De medicamentorum electione.

NAm vt diximus in primaparte hoc eſt e concurſu in primum quadrangulũ vſqꝫ humet:
Cã p̄cepti inde in plenilunium calet:inde in ſecundum quadrangulum exiccat:inde ad occultatio/
nem infrigidat. Primuꝫ lunę tempus humores ingenerat pueriles. Secundum iuueni
les.Tertium ſeniles. Quartum decrepitorum:humores autem tunc minuendi:quando exupe/
rant.⁊ quoniam mars ſanguinem efferuet:niſi lunę cum eo benefica fuerit configuratio/vt exago/
na/⁊ triagona:ſanguinem nimis ſuper calefacit/vel venã ipſam elidit.nõ deſunt:qui edoceãt tem/
Excuſatio pora enematum/cliſterium/vomituum epithematum/⁊ cęterorum auxiliorum:itemqꝫ ⁊ tempo/
ra conficiendi medicamenta/tum eductiua/tum compreſſiua/tum eliquatiua/⁊ cętera quę medici
auxilio ęgrotis ipſis exibentur:quę enarrare longum eſſet:ego vero ptolomęi pręcepta collegi:qui
vero plura voluerit:perlegat leopoldum/bonatum/⁊ cęteros/qui libros de electionibus ſcribũt.
Cõcluſio ¶Habes igitur mi quirine codicillum hunc:quem diligenter legas:quę enim hic ſcripſimus/no/
ſtra in ętate maturiori prodimus:quę vero olim ędidimus/vt de anima cõmentionem/deſtructio
Ad qrinũ num de intellectum/deqꝫ ſenſu agente/⁊ alia plura in tantum recipias/inquãtum tuo arguto vidẽ
Ad medi/ tur ingenio.plura enim ex iuuenili calamo diximus:quę nũc prouentiori retineremus.hũc p̄terea
cos noſtrum in codicilluꝫ currant medici/qui ⁊ curare/⁊ pharmacari/⁊ regere atqꝫ prędicere exoptãt:
ſine enim his infoueam ſepicule ceſpitabunt:in fabulas vetularum trudentur.⁊ eorum quę agũt/
Ad mathe cauſas penitus ignorabunt.Currant ⁊ in hũc mathematici noſtrorum temporum/qui vanitatibꝰ
maticos punicorum/maxime albumaſari/iniſi: Multa vti circulatores/aut fabulatores in eorum annuis
Ptolo/ emiſſionibus ſcribunt.⁊ hoc/quia ptolomęi pręcepta negligunt hunc enim non minorem facinꝰ
mei laus. ariſtotile:illum phiſicorum deum/hunc mathematicorum monarcam.ędam quędam nunc nũc/
quę tibi mittam:vbi vanitates horuꝫ legere potes.hęc mi quirine a cinicis oblatrationibus/ac ſu/
ſurris maleuolorum/vt defendas/rogo vale.

Expletum ſueſſę.M.cccc.iiij.xxij.februarij ab Auguſtino nipho philoſopho ſueſſano.

In inclytis Venetijs ſtudio ⁊ aere nobilis viri dñi Alexãdri Cal
cedonij ciuis Piſaurenſis per Iacobum pentium de leu
cho.M.D.iiij. Idibus octobricis.

Que manus calchografi uel oculati aufugerunt deprehẽſa hec paucula ſunt.
Car.ii.a tergo enunciato tertio ex poſitio debet ĩcipere.Greci craſes:cũ tñ ibi legatur ꝑ textu. Car.iii.nõ deficit ſeptimũ enunciatum ſed erratũ ẽ ꝑ ſeptimũ octauum. Eadẽ carta a fronte enunciato.viii.in expoſitiõe:ꝑ quomõ interpollet lege quom in/terpellet. Eadẽ carta a tergo enunciato.ii.in textu ꝙ alii.iudiciarii lege alii idiciarii. Ibidẽ in expoſitiõe pro.vii.xiiii.&.xxix.lege.vii.xiiii.&.xx. Ibidẽ in expoſitiõe:oẽs terni.lege oẽs ĩpartes. Car.iiii.a tergo enunciato.xvi.in expoſitiõe ꝑ iudiciarios enumerandos lege indiciarios enumerãdos. Car.vi.in fronte enunciato.xx.ĩ fine expoſitiões pro unde uero ſicut hec lege uñ uero ſint hec. Eadẽ carta in fronte enũciato.xxii.in expoſitiõe in principio ꝑ has cum egrotatio lege Nam cum egrotatio. Eadem carta a tergo in principio:ꝑ apoſtaſe conſtaꝝ lege apoſtaſe coſtarum. Ibidẽ:ꝑ nulla ratine lege nulla rõne. Ibidẽ enunciato p̄io in textu ꝑ nec nõ corundẽ lege nec non eorũdẽ. Carte.vii.in frõte enunciato tertio ĩ expoſitiõe in pricipio ꝑ ad ſole ne lege ad ſolẽ. Eadẽ carta a tergo enunciato.q̃rto ĩ expoſitione.ꝑ hoc ẽ p̃timida lege p̃tumida. Ibidẽ infra.ꝑ in oppoſitione lege in oppoſitionem. Ibidẽ.inferiꝰ:ꝑ eſtatis oraſim lege craſim. Ibidẽ pro terre idropiam lege terre idiotropia. Ibidẽ enunciato q̃nto ĩ textu.ꝑ aierã lege atrã. Carta.viii.in fronte enũciato.vii.in textu.pro ſigifer lege ſignifer. Ibidẽ in expoſitione.pro cũ mẽſibus zodiacus lege zodiacũ. Ibidẽ e regione extra:pro gradus pacis lege gradus q̃tus ſit. Ibidẽ in expoſitione in fine:pro ſilius uer timent lege uere tument. Car.ix.in fronte enunciato.ii.in expoſitione:ꝑ lune & mericario lege mercurio. Ibidẽ pro uno & propectuo lege perpetuo. Ibidẽ:pro que ommictãt lege ommictãtur. Ibidẽ: pro continuo & propetuo lege ꝑpetuo. Ibidẽ enunciato.xiii.in expoſitione ĩ principio:eſt ait lege eſt aũt. Ibidẽ a tergo in principio pro ſol meritur lege metitur. Car.x.a tergo enunciato.xiiii.in expoſitione productus.cccclx.lege.ccclx. Car.xi. ĩ fronte:pro enunciatũ.vii.lege enunciatũ.vi. Car.xii.in frõte:pro ſectenarii &.xv. lege.xiiii. Ibidẽ a tergo enunciato.primo in textu pro cronotratorẽ lege cronocratorẽ. Car.xiii.a tergo enunciato.v.in expoſitione.pro & nuciatibus qualitibus lege qualitatibus. Ibidẽ pro ꝑmẽſuris lege mãſuris. Ibide enunciato.vi.in textu. pro ad beneficiũ lege beneficũ. Car.xv.a fronte enunciato primo in textu.pro uis puroactionis lege purgationis. Ibidẽ pro habebatis lege hebetatur. Ibidẽ enunciato.ii.in expoſitione pro inſignis collocabiliter lege collocabitur.
Et ibidem pro niſi iugat lege urgeat.

UVA. BHSC. IyR_157_3

Littera Prima docet quo pacto colligere omnes
Quos cernis cartas lector amice potes.

A

Emptor et
Auguſtini Niphi

B

nis aſſurgit.
Igitur circuitus

C

Enunciatum
Figura

D

nis vel inter lunij
quis:quae

Omnes ſunt duerniones

Quinterniones.j.fol.iij

Qui ducis vultus et non vides iſta libenter
Omnibus inuideas liuide: nemo tibi.

UVA. BHSC. IyR_157_3

UVA. BHSC. IyR_157_3